

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Upravišтво in uredništvo »DOMOVINE«, Ljubljana,
Puccinijeva ulica št. 5, II. nad., telefoni od 31-22 do 31-26
Račun Poštne hranilnice, podruž. v Ljubljani št. 10.711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 4.50 L, polletno
9.- L, celoletno 18.- L; za inozemstvo: celoletno 24.- L
Posamezna številka 50 cent.

Množice romajo v Ljubljano

Minister Eksc. Renato Ricci otvarja Ljubljanski velesejem

Ljubljana je spet vsa v znamenju velesejmskega vrveža, ki je letos še prav posebno živahen. In to po pravici, zakaj letošnji velesejem je prirejen v docela prenovljenih, zidanih prostorih, v katerih je pestro in učinkovito prikazano gospodarstvo Ljubljanske pokrajine in vse Kraljevine Italije. Kaj nudi na ogled letošnji ljubljanski velesejem, smo opisali v zadnji številki. Zelo priporočljivo je, da si kmetovalci, ki letos ne morejo tožiti, da ne bi dobro vnovčevali svojih pridelkov, ogledajo Ljubljano in njen velesejem ter da se okoristijo s to ali ono pridobitvijo. Še nikoli ni bilo za pridelke dolenjskega in notranjskega kmeta toliko zanimanja kakor zdaj. Naj bi pač zlasti dolenjski in belokranjski kmet storila kar se da, da dvigneta svoje gospodarstvo na čim lepšo stopnjo. Vsakokratni velesejem nudi toliko zanimivega in koristnega, da bi ga moral obiskati vsak napreden kmetovalec.

Kolikšno pozornost posveča Kraljevina Italija razvoju Ljubljanske pokrajine, se je pokazalo že ob pripravah za letošnji velesejem, še prav posebno pa ob otvoritvi in v teku velesejma samega. Iz Rima se je pripeljal k otvoritvi minister za korporacije Eksc. Renato Ricci. Bil je slavnostno sprejet na ljubljanskem glavnem kolodvoru. V soboto ob 11. dopoldne, ko se je pripeljal na velesejem minister Eksc. Ricci v spremstvu Visokega Komisarja Eksc. Graziolija in številnih drugih odličnikov, je vojaška godba zaigrala koračnico, nakar je g. minister obšel častno četo, potem pa se je podal na pripravljeno tribuno. Eksc. Visoki Komisar je najprej pozdravil odličnega gosta, nato je vzkliknil Kralju in Cesarju. Vojaška godba je zaigrala državno himno. Predsednik velesejma g. Fran Bo-

nač je nato pozdravil zbrano družbo in je za-prosil visokega zastopnika vlade, naj blagovoli izraziti Duceju iskreno hvaležnost Ljubljanske pokrajine, ki želi miru in napredka v okviru Kraljevine Italije. Nato je izpregovoril minister Eksc. Ricci. Njegov govor je, kakor vso svečanost otvoritve, prenašal radio.

Minister Ricci je rekel, da je 20. velesejem v Ljubljani posebno važen, ker je izobilje in ponazoril spojitve gospodarskih koristi Ljubljanske pokrajine s koristmi Italije. Napor, ki ga je napravila Ljubljana, zasluži pohvalo, ki se razširja tudi na predstavnike in sotrudnike velesejma in na vse prebivalstvo. Minister ne bo opustil prilike, da ne bi bil tolmač tako visokih čustev, ki so se ob tej priliki manifestirala za Duceja. Ob koncu je zazelel največji uspeh tej manifestaciji, ki pomeni začetek nove dobe in ta bo Ljubljani prinesla trgovinsko in industrijsko blaginjo.

Govor g. Ministra so navzočni gostje sprejeli z odobravanjem, nakar je Visoki Komisar ponovno vzkliknil Kralju, Duceju in Italijanski Oboroženi Sili. Vsa odlična družba si je nato z velikim zanimanjem ogledala velesejem. Že je tudi pritislila ostala množica. Ljubljana je bila v soboto kar naenkrat spet vsa poživljena. Ker se je ravno tudi dijaška mladina vrnila v mesto in so bile začne službe božje, so bile vse ulice zelo razgibane. V nedeljo je nato prispelo še dosti novih gostov iz Ljubljanske pokrajine pa tudi iz drugih pokrajin Kraljevine Italije. V teku tedna se je obisk stopnjeval od dne do dne.

Naklonjenost italijanske vlade je še prav posebno izpričalo darilo, ki ga je prinesel Eksc. Minister Ricci iz Rima: izročil je 100.000 lir za kritje stroškov te naše važne gospodarske prireditve.

Poziv k pameti

Ustanovljeno je izredno sodišče za zločine zoper red in mir

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino je ustanovil izredno sodišče, določeno po njegovem ukrepu z dne 11. septembra 1941-XIX, ki se nanaša na skrb za javni red.

Dogodil se je namreč vse obsodbe vredni primer, da je neodgovorna peščica ravno dan pred otvoritvijo tako važne gospodarske prireditve, kakršna je Ljubljanski velesejem, zagrešila sabotažno dejanje, ki sicer ni imelo posledic, ki pa je vsekakor zgovoren dokaz, da je nekaterim močno na poti skladno gospodarsko delovanje starih pokrajin z novo pridobljenim slovenskim ozemljem.

Maloštevilni zlikovci, ki hočejo za vsako ceno skaliti vladajoči mir, se po vsej priliki ne zavedajo, da škodujejo s takimi dejaji v prvi vrsti našemu ljudstvu, ko izživajo fašistično pravico in preizkušajo znano rimsko širokogrudnost. V našem listu smo že ponovno naglasili, da je osnovna dolžnost našega ljudstva, da vrača zmagoviti Italiji enako lojalnost, iskrenost in razumevanje, kakršnega kažejo predstavniki večnega Rima za naše zadeve. Naše ljudstvo po ogromni večini obsoja nasilje in si želi mirnega življenja. Na delu pa so očitno temne sile, ki jim je samo do nemirov, neredov in vsakešnih terorističnih dejanj.

Posebno sodišče, ki ga je ustanovil Visoki Komisar, bo z odločnostjo poseglo v vrste prevrtnikov ter tudi nje poučilo o nepopustljivosti fašističnih zakonov, o strogi rimski pravici ter o trdni volji državnih organov, da se v naši pokrajini uvede Ducejev duh, ki preveva vse ostale pokrajine Italije.

Fašistična pravica bo šla neomajno svojo začetano pot. Kolikor prizanesljivejša je bila spočetka — in to prizanesljivost dobro pozna naše delavno ljudstvo — toliko strožja in jačja bo poslej, ako zločinska peščica ne bo nehala s svojim, vse obsodbe vrednim početjem. Namen državnih oblasti je edino ta, da se zaščiti varnost življenja in dela slovenskemu prebivalstvu.

Pridelujmo sadjevec iz zdravega in čistega sadja!

Sadje se uporablja v različne namene, zlasti pa je sadjevec zdrava in dobra pijača. Naše gospodarske razmere pogosto silijo, da se tudi sadje uporablja za vino in se tako dobro in dobičkanosno izkoristi. Kadar pa se sadje uporablja za sadjevec, je treba gledati na to, da se napravi dobra in stanovitna pijača, ki ima veljavo in se lahko dobro izkoristi. Dober sadjevec se vedno lahko proda in ga ponekod točijo tudi v gostlinah. Zeleti bi bilo, da bi se v dobrih sadnih letinah tudi pri nas vpeljala navada po naših gostilnicah točiti namesto grozdnega več sadnega vina, ki je mnogo cenejše in bi bilo gotovo tudi manj pijančevanja in razuzdanosti.

Sadno vino, pravilno izdelano in dobro shranjeno, je tako trpežno in stanovitno kakor grozno vino; tudi njegov okus je prav prijeten in večkrat ga je težko ločiti od pravega

vina. Sadjevec blagodejno vpliva na prebavo ter na telesno in duševno razpoloženje. Gasi tudi žejo in ne povzroča zaspanosti in utrudljivosti. Zato naj postane sadjevec prava ljudska pijača.

Glavna sestavina vsakega sadja je voda, ki je v sadju (jabolkah in hruškah) 80 do 85%. V njej so raztopljene vse druge snovi. Zrelo sadje ima največ vode. Kolikor dalje časa leži sadje v shrambi, posebno na zračnem prostoru in v tankih plasteh, tolikanj več vode izhlapi. Uležano sadje da manj soka, je pa izdatnejši.

Sladkor je najvažnejša sadna sestavina; od njega je odvisna kakovost sadja in soka. V pečkatem sadju je sladkorja 12 do 15% in tudi več. V sadju je troje vrst sladkorja; sadni, grozdni in trsni. Pri kipeanju se sladkor pretvarja v ogljikovo kislino.

Kislina daje sadju prijeten okus in ga brani pokvarjenja. Tudi za sadjevec je velike važnosti, ker mu daje prijeten, rezek okus, ga čisti in dela stanovitnega. Kisline je v sadju nekaj več ko 1/2%, v zelo kisljih jabolkah pa tudi nad 1%. V zelo sladkih jabolkah je prav malo kisline, kakor tudi v žlahtnih hruškah, zato je te vrste sadje samo zase neporabno za sadjevec. Pri medenju izgubi sadje precej kisline in tudi sadno vino izgubi na prvotni kislini.

Tudi čreslovine je več ali manj v vsakem sadju, večinoma v koži, in prehaja pri stiskanju v sadni sok. Čreslovina izloča iz sadnega soka beljakovino in tako pospešuje čiščenje. Če primanjkuje sadnemu soku čreslovine, se sadna vina ne čistijo rada, če je pa preveč, se dobi sicer čisto sadno vino, ki pa je neprijetnega, zagatnega okusa.

Beljakovina služi pri kipeanju glivicam v hrano, zato je sadju potrebna. Vendar je je večkrat v sadju zelo malo, zato jo je treba nadomestiti s tem, da se doda moštu nekoliko salmijaka (klorov amonij), da mošt pokipi. Ko mošt pokipi, ostane le malo beljakovine v sadnem vinu, ki se zaradi vpliva čreslovine usede. V vinu je škodljiva, ker pospešuje razvoj škodljivih gliv.

Poleg navedenih sestavin je v sadju še nekaj drugih snovi v manjši množini, kakor pektin, ki pospešuje čiščenje, razna barvila (rumeno in rdeče), ki so pod kožo in prehajajo pri stiskanju v mošt, da ga nekoliko pobarvajo itd. Nekatere snovi dajejo vinu vonj in okus (buket).

Sadje za sadjevec mora biti zrelo, toda ne prezrelo, ker se iz prezrelega sadja pijača ne čisti in ni stanovitna. Pozno sadje, ki ga nameravamo zmlati v sadno vino, naj ostane na drevju kolikor mogoče dolgo in ga spravimo šele tedaj, ko prične odpadati. Moštno sadje se navadno otreša z drevja. Zimska jabolka je dobro dva do tri tedne mediti, preden jih uporabimo za mošt. Sadje je treba skrbno prebrati in odstraniti vse slabe, hrastave ali drugače pokvarjene, posebno pa nagnite in gnile sadeže. Pred stiskanjem naj se sadje dobro opere in očisti. To je vedno nujno potrebno, da se odstranijo razne glivice in škodljive bakterije. Oprano sadje se strese na snažne plahte ali rjuhe in se melje, ko se ocedi, ne da bi se prej osušilo.

Za mletje sadja so različne naprave od preprostega korita z mlinškim kamnom do raznih umetnih sadnih mlinov. Naj se uporablja za mletje sadja katerakoli priprava, paziti je treba na čistočo. Vse drobilne priprave morajo biti vedno čiste in jih je treba po vsaki uporabi takoj umiti in dobro obrisati.

Sadje, ki ga drobimo, naj bo raztrgano in zmečkano in se ne sme preveč v živo drobiti, ker se pri takem drobljenju zmečkajo tudi peclji in pečke, kar bi utegnulo zagreniti pijačo.

Dobro je in več soka dobimo, če se melje dvakrat, prvič bolj debelo. Ko se sok iztisne, se premeljejo tropine še drugič na drobno in jih nato še enkrat sprešamo.

Droga naj se prestreza pod mlinom le v lesenih posodah. Vse posode morajo biti čiste in jih je treba po uporabi dobro oprati. Od pravnega mletja in zlasti še stiskanja je odvisna množina in kakovost sadnega soka. Spčetka se pritiska sadna drozga bolj nalahko in šele pozneje, ko odtok vedno bolj pojema, se privija z vedno večjo silo.

V sod se izliva kolikor mogoče čist sok, zato je treba priporočati, da se precedi skozi gosto

žimnato sito, ki zadržuje pečke in vse debelejšje tvarine, ki pridejo pri stiskanju v mošt. Iztisnjene tropine se odnašajo sproti daleč proč od kraja, kjer se stiska mošt in se uporabijo različno. Sladki sok začne kipeati. Važno je, da mošt hitro in popolnoma pokipi. Zato je potrebno, zlasti še, ker v sadnem moštu ni vedno dovolj gliv kvasnic s potrebnimi dobrimi lastnostmi, da se sadnemu moštu takoj, ko se vlije v sod, doda pravih in čistih vinskih kvasnic (čistih vinskih drož), po katerih se začne pravilno kipeanje.

Prostor, kjer kipi mošt, naj ima od 15 do 18° C toplote in naj bo stanovitna. Če je manj toplote, naj se v prostoru zakuri. Prvotno kipeanje je burno kipeanje in čim hitreje in bolj neovirano se vrši, tem boljše je. Sladkor se z vretjem spreminja v alkohol, ogljikovo kislino in še nekatere druge snovi. Ko zmanjka sladkorja, ki ga potrebujejo glive kvasovke za svoje razmnoževanje in za življenje, in ko zmanjka tudi beljakovin in drugih rudninskih

snovi, se lotijo glivice kisline. Nato se prično usedati na dno sode in tekočina se prične čistiti. Ta doba traja 2 do 4 tedne, ko preneha burno kipeanje. Ker pa je v sadnem vinu še vedno nekaj sladkorja in ako ni klet premrzla in je vreme ugodno, se vrši kipeanje še dalje v jeseni in celo pozimi. To drugo je mirno kipeanje, ki se pojavi večkrat tudi šele na pomlad, ko se svet ogreje. Pri kipeanju sadnega mošta naj se vdeno uporablja kipealna veka, da ogljikova kislina lahko neovirano uhaja iz sode, zrak pa ne more do mošta.

Važno za napravo dobrega in stanovitnega sadnega vina je pretakanje. Ko burno kipeanje preneha in se mošt do dobra učisti, je čas, da ga pretočimo. Ta čas je od konca novembra do začetka februarja. Prezgodno pretakanje je škodljivo. Pretakanje se vrši na več načinov. Najnavadnejše je pretakanje s kebli, najboljšje pa je pretakanje z mehomo. Naj se vrši pretakanje na katerikoli način, paziti je treba, da se izgubi čim manj ogljikove kisline.

Najvišje cene na ljubljanskem trgu

Naslednje najvišje cene veljajo od ponedeljka, 6. oktobra zjutraj do nedelje, 12. oktobra 1941. zvečer:

Krompir na drobno 1.20 L; zeljnate glave na drobno izpod 10 kg 0.70 L; zeljnate glave na debelo 0.60 L; kisljo zelje 2.30 L; repa na drobno izpod 10 kg 0.70 L; repa na debelo 0.50 L; kislja repa 2 L; rdeče zelje 0.80 L; ohrovt 0.80 L; cvetača 3 L; koleraba 1 L; rumena koleraba 0.50 L; rdeča pesa 1.50 L; rdeči korenček brez zelenja 2 L; rumeno korenje 0.50 L; petršilj 2.50 L; por 3 L; domača zelena paprika 2.50 L; zelena 3.50 L; domača čebula 2 L; šalota 2 L; česenj, 25 glavic na kilogram 3 L; jedilne buče 0.50 L; kumare 1.20 L; kumarice za vlaganje, 30 komadov na kilogram 3 L; majhne kumarice za vlaganje, 125 komadov za kilogram 8 L; visoki domači strožji fižol 2.50 L; luščeni fižol 3 L; glavna solata 2.50 L; endivija 2 L; mehka špinača 2.50 L; trda špinača 1.50 L; domači paradižniki 1.50 L; liter robidnic ali kopin 2 L; liter svežih bezgovih jagod 1 L; liter šipka 2 L; liter drena 1 L; kilogram suhega lipovega cvetja 15 L; domača jabolka I., prvovrstna namizna 3 L; domača jabolka II. vrste, gospodinjska 2 L; domača jabolka za vkuhanje, nedozrela, črviva, obtočena, nagnita 1.50 L; do-

mače breskve 3 L; domače češplje 3 L; domače slive 3 L; domače hruške od 2 do 4 L; kurtine 3 Lire. Gobe: a) rumeni in rjavi ježek, rumena griva (medvedove tačke ali parkelji), mrtvaška trobenta, štorovke, zimske kolobarnice (sivke) liter 1 L; b) lisičke liter 1.50 L; c) liter sirovk, ciganov, možka (jele-novega jezika) 2 L; d) turki, brezovi gobani z mladimi in trdimi klobuki, mladi čebularji, maslenke kilogram 3 L; e) jurčki z zaprtim klobukom 10 L; jurčki z odprtim klobukom 6 Lire. Kunci žive teže 10 Lir.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram.

Te cene morajo biti vidno označene pri vseh vrstah fižola, pri čebuli, pri paradižniku, pri cvetači, pri vseh vrstah sadja in pri vseh vrstah gob. Potrebne številke za označevanje blaga s cenami dobe prodajalci in prodajalke pri tržnih organih brezplačno. Kdor ne bi imel tega blaga vidno označenega s cenami, mu bo blago zaplenjeno. Opozorjamo, da ta predpis velja tako za stalne prodajalke in prodajalce kakor za prodajalce in prodajalke z dežele.

Spet opominjamo, da je dovoljeno in mogoče blago prodajati ceneje, najstrožje je pa prepovedno prodajanje vsega navedenega blaga dražje kot določajo te cene.

Smrtna kazen za poslušanje tujega radia

«Tagespost» poroča: Kljub vsem svarilom se dajo posamezni nemški državljani še vedno zavesti k temu, da poslušajo važna tuja poročila, ali jih celo razširjajo. Dva posebno huda primera sta bila maščevana o smrtno kaznivo.

Posebno sodišče pri deželnem sodišču v Nürnbergu je obsodilo 49-letnega Janeza Wilda na smrt, ker se je pregrešil zoper § 2. državne naredbe o radiu; razen tega je bil obsojen še na 4 leta težke ječe, ker je poslušal tuje oddaje in je razširjal tuja poročila.

Posebno sodišče v Grudziastu (Graudenzu) je obsodilo na smrt gospodinjsko pomočnico Pelagijo Bernatowiszewo, ki je bila v službi pri tam nameščenem nemškem zdravniku in je pri njegovem aparatu poslušala tuje oddajne postaje ter je razširjala tuje vesti. Nekateri soobtoženci so bili obsojeni na zaporno kazen do 10 let.

Posebno sodišče v Gradcu je obsodilo Karla Scherla zaradi enakega zločina zoper določbe poslušanju radia na 5 let težke ječe. Pri posebnem sodišču v Chebu (Eger) je bil Janez Baumgarten obsojen na 4 leta ječe in na petletno izgubo državljanjskih časti. Pri posebnem sodišču v Kasselu sta se slednjič morala zagovarjati zakonca Fric in Hedvika

Worch, ker sta poslušala tuj radio. Mož je bil obsojen na 6 let težke ječe in na petletno izgubo državljanjske časti, njegova žena pa na 4 leta težke ječe in na petletno izgubo državljanjske časti.

Kako ravnajo padalci v zraku

Gotovo je že marsikdo pomislil na to, kako se le morejo padalci spustiti z letala s tolikšno natančnostjo točno na določeno mesto, saj vendar zrak ni vedno miren in dostikrat piha celo močan veter, ki pač lahko padalca s padalom vred zanese daleč proč od kraja, kamor bi se moral spustiti.

Iz tega se je rodilo vprašanje, če niso morda padalci sami zmožni po mili volji uravnjavati na kak poseben način svoj padec. Z gotovostjo lahko rečemo, da takšnega »tajnega načina« ni. Toda izurjeni padalec kljub temu lahko vsaj do gotove meje vodi po svoji volji padalo, na katerem visi. Če hoče padati bolj proti desni, to doseže že, če potegne za vrstico na desni strani, tako da se desna stran padala nagne. Če pa potegne za vrstico na levi strani in na ta način zmanjša površino razpetega padala, ga padalo začne zanašati proti levi.

Kaj pa se zgodi, če padalec potegne za vrstice na obeh strani hkrati? S tem lahko doseže, da začne hitreje padati. Takšno manevriranje je zlasti priporočljivo tedaj, kadar se padalec znajde nenaadno v sovražnikovem svinčnem ognju.

Tudi pristajanje samo ni tako enostavna stvar. Kadar ni vetra, prileti padalec na tla približno s takšno silo, kakor če bi skočil s strehe avtomobila, ki vozi s hitrostjo 25 km na uro.

PRIJAZNO

»Moj očka mi vsako leto za rojstni dan podari po eno knjigo.«

»No, gospodična, potem pa morate imeti že lepo zbirko knjig!«

Na pragu važnih dogodkov

Glavni stan Oboroženih Sil je izdal dne 6. oktobra naslednje vojno poročilo št. 491:

Včeraj popoldne je nekoliko britanskih letal preletelo mesto Katanijo in odvrlo nekoliko rušilnih in zažigalnih bomb ter bomb manjšega kalibra. Stirje prebivalci so bili ranjeni in povzročene je nekaj škode. En sovražni bombnik in en lovec sta bila sestreljena od našega protiletalskega topništva odnošno od naših lovcov.

V Cirenaiki so sovražna letala vnovič napadla z bombami mesti Bengazi in Barco. Povzročila so nekaj škode na bivaliških in ranila 7 oseb civilnega prebivalstva. Tudi so brez uspeha obstreljevala s strojnimi nekatero vasi v pogorju. Naša protiletalska obramba je sestrelila dve napadajoči letali, ki sta bili popolnoma razbiti. Neko drugo letalo je sestrelil v Tripolitaniji naš lovec.

Na fronti pri Solumu so bili v akcijah prednjih italijansko-nemških oddelkov ujeti mnogoštevilni sovražni vojaki ter zaplenjeno razno orožje. V letalskih bojih je nemški lovec sestrelil dva hurricana. Formacije bombnikov kr. letalstva ter nemških bojnih letal so ponovno podvzele napade proti pristaniškim napravam v Tobruku in Marsa Matruhu. Zadele so pomole za izkrcavanje, barake in skladišča raznega blaga. Z uspehom so bila bombardirana tudi nekatera prednja sovražnikova letališča.

V vzhodni Afriki so angleška letala metala bombe na trg domačinov v Gondarju. Pri tem je bilo ubitih 7 ljudi, 18 pa ranjenih.

Na Sredozemskem morju je naša bojna edinica sestrelila eno britansko letalo, naš bombnik pa je zadel sovražno petrolejsko ladjo s 1200 tonami.

Nemški vodja Adolf Hitler v vojni rekdokaj javno govori, kadar pa nastopi, je njegov govor gotovo zelo pomemben, ker vselej poda pregled dosedanjih svojih uspehov in napove razvoj novih dogodkov. V Nemčiji priredijo vsako jesen velike zbirke za zimsko pomoč. In to priložnost je tudi letos izkoristil nemški vodja ter se je pretekli petek pripeljal z vzhodnega bojišča v Berlin, kjer je v velikanski dvorani sportne palače, kamor gre na tisoče ljudi, govoril

o orjaški borbi z Rusijo in o izgledih za bližajočo bodočnost.

Napovedal je nove velike uspehe na ruski fronti. Rekel je, da je sedanja orjaška borba s So-

vjetsko Rusijo mejnik nove dobe, kajti Nemčija ima namen uničiti boljševiško silo na evropskih mejah, nakar bo Nemčija napravila nov red v Evropi. Hitler je zagotovil, da je sovražni odpor že strt. Nemci se niso zmotili ne glede svojega orožja ne glede svoje organizacije ne glede odporne sile in sodelovanja vse domovine z vojniki na fronti. Le tega niso Nemci pričakovali, da se je sovražnik v toliki meri pripravil. Za las je manjkalo, pa bi bila Sovjetska Rusija planila Nemčiji v hrbet, ko bi bila ta kje drugje najbolj zaposlena, nakar bi boljševizem pregazil Evropo. Hitler je izrekel priznanje svoji vojski, o boljševikih pa je rekel, da so zverinski. Se zlasti je izrekel priznanje nemški pešadiji, ki je prekorala na tisoče kilometrov. Nemčija je za nadaljnje odločilne borbe pripravljena. Nemške inženjerske čete so obnovile 25.000 km sovjetskih železnic. Rezerve streliva in orožja, ki ga je izdelala Nemčija, so tolikšne, da bodo v Nemčiji lahko omejili izdelovanje vojnih potrebščin, ker je Nemčija pripravljena na borbo proti slehernemu nasprotniku. Hitler se je tudi zahvalil za zavezništvo vsem, ki se borijo z Nemci proti boljševikom.

Ko je Hitler omenil pogumno sodelovanje italijanskih oboroženih sil na ruski fronti, ga je množica prekinila in mu navdušeno ploskala.

Hitlerjeve izjave so zbudila močan vtis po svetu. To še posebno v zvezi z nedavnimi poročili iz Berlina, kjer so na pristojnem mestu izjavili, da se Nemci ne bodo nikoli spuščali v mirovna pogajanja z boljševiki, marveč da bodo Nemci njihovo oblast strli in nato sami napravili v Rusiji red po svoje. Očitno smotorej na pragu novih važnih dogodkov.

Borbe na vsej vzhodni fronti se razvijajo dalje z nezmanjšano silovitostjo.

Posebno hudi so boji za Petrograd, od koder poročajo posamezni dopisniki, da so nemške čete zasedle nekaj važnih krajev petrograjske okolice, medtem ko so nemški topničarji in letalci povzročili po vsem Petrogradu že veliko razdejanje. Prav tako se silovito razvijajo borbe pri Odesi, kjer so poskušali boljševiki z dokaj močnimi silami prodreti skozi rumunske čete. Sovjetski napad, ki je bil izvršen z večjim številom tankov, je bil odbit. Boljševiki so vrgli v borbo čete, ki so dospele s Krima in s Kavkaza. Po tridnevni ogorčenih borbah so bili sovjetski poizkusi prodora izjavljeni.

Italijanske čete se pogumno borijo ob Dnjepru. Izvrstni uspehi italijanskih divizij so že zbudili pozornost po svetu.

Čete so pokazale, da jih ne preveva samo običajna vojaška hrabrost, marveč imajo v polni oblasti tudi tehniko boja, odlično organizacijo in izvrstno oborožitev. Italijanske divizije so doslej prodrle že globoko na ruska tla, prekorale so Dnjepr in zajele veliko število boljševikov. Pa tudi plen v orožju, topništvu in bojnih vozovih je znaten.

Letalski boji se razvijajo na vseh frontah. Največja vloga seveda pripada letalstvu na vzhodni fronti, toda tudi nad zapadno Evropo in nad Anglijo skoraj ni dneva brez letalskih spopadov.

Angleška letala doletavajo v nočeh, ki so spet daljše, nad zapadne nemške kraje ali nad kraje, ki jih je na zapadu zasedla nemška vojska. Mečejo zažigalne in rušilne bombe. Nemci seveda vračajo milo za drago in je bilo zlasti zadnje čase spet več hudih letalskih napadov na angleška mesta. Angleška poročila priznavajo nemške napade, ne navajajo pa imen napadenih mest.

Na morju se borbe prav tako nadaljujejo. S pristojnega nemškega vojaškega mesta je bilo zadnje dni objavljeno, da je angleško in zavezniško brodogojstvo utrpelo v septembru silovite izgube. Po nemških uradnih podatkih je bilo v septembru potopljenega za 683.400 ton sovražnega brodogojstva. Celotne sovražnikove izgube trgovinskega brodogojstva pa so znašale v septembru 1 milijon in 23 tisoč ton. Vrednost potopljenega brodogojstva se lahko ceni na 10 milijonov mark. Pretežni del tega brodogojstva so potopile nemške podmornice. Toda, kakor smo pretekli teden podrobneje poročali, najpomembnejši dogodek v pomorski vojni zadnjega časa je bil izredno uspešni napad italijanske vojne mornarice in letalstva pred Gibraltarjem.

Tudi Severna Amerika je prav za prav že v vojni.

ker brez vsakih ozirov na nevtralnost dobavlja vojne potrebščine boljševikom in Angležem. 28. septembra je bila v južnem Atlantiku torpedirana ameriška petrolejska ladja »Ice White« in se je potopila. Dogodek je vzbudil v vsej Ameriki veliko razburjenje in znova so se razvile debate, ali naj Amerika tudi formalno vstopi v vojno, ali pa raje krene nazaj na pravo pot nevtralnosti. Nekateri ameriški senatorji v te izjave izjavili: »Če ameriške paroplovne družbe dovolijo, da njihove ladje plovejo pod tujo zastavo in so nato potopljene, potem pač izgube sleherno pravico, da bi se zgražale.«

Po trpljenju sreča

Povest iz kmetijskega življenja — Napisal Zatiščan

Dekle ji ni moglo verjeti. »Čudna ženska,« si je mislila in hotela vzeti uhanje v roko. Toda starica ji tega ni dovolila. »Potrila jih boš,« je sitnarila. »Taka reč se hitro pokvari.«

Potem je nadaljevala: »Ta prstan imam od rajne matere. Nosila ga je kot dekle do poroke. Pred oltarjem ga je zamenjala s poročnim prstanom, ki ga je pa nekam posodila.«

»Pa ji ga niso vrnili?« je vprašala Tončka.

»Tam je bil menda ukraden.« — Mohorka ji je pokazala še uro z verižico, srebrni pas, kakršnega so nosile nekdanje neveste, krasno zapestnico in drugo lepoticje. Obenem ji je tudi povedala, kje je vse to dobila.

Tončka je stala poleg skrinjice vsa očarana in zamišljena v tetino bogastvo.

»Sedi!« ji je teta velela šele potem, ko je vse pokazala. »Saj ne boš več rasla.«

Dekle je sedlo na stol zraven mize.

»Tukaj je papir in črnilo.« — Teta je zaprta skrinjico in položila mladenki roko na ramo. Nečakinja je omočila pero, čeprav še ni vedela, kaj naj zapiše.

»Oporoko boš pisala,« je povedala Mohorka. »Teta!« — Tončka se je skoraj ustrašila. »Ali ne veste, da take oporoke ne morem pisati?«

»Zakaj ne moreš?« se je vznemljila.

»Zato, ker bi taka oporoka ne bila veljavna...«

»Misliš? Pravijo, da priče niso vselej potrebne...«

»Oporoka brez prič je brez pomena. Če bi jo podpisala jaz, bi izgubila vse, kar ste mi namenili.«

»Kdo ve, ali je res?« je dvomila nezaupna starica. »Odkod pa veš tako natanko?«

»O tem sem čula nekoč pri županu.«

»Tedaj je resnica. No, pa piši v mojem imenu — tako, kakor bi jaz pisala...«

Mladenka je pomišljala: »Spoznali bodo pisavo. Gospodje so strogi in natančni. Si sitnosti bi imela naposled zaradi tega.«

»Kakšne sitnosti!« se je hudovala teta. »Svoje lahko dam, komur hočem. Zapisala boš vendar mojo željo.«

»Vse to je prav, teta. Toda mi bodo verjeli?«

»Pa posnemaj mojo pisavo,« se je spomnila navihana teta. Brž je segla v omaro po mašne bukve ter ji dala popisan listič. »To sem napisala s svičnikom,« jo je opozorila. Ti ga prepriši s črnilo, da bo pisava bolj razločna. Ali si me razumela?«

Tončka je vzela listič ter ga hlastno prečitala. Zapisano je bilo, da je po tetini smrti vse imetje njeno. Hiša, zemljišče in skrinjica z dragoceno vsebino.

Črke so bile velike in nerodne. Tu je manjkala strešica; pa tudi pike in vejice so bile izpuščene. Velikih začetnic teta sploh ni po-

znala. Besedo je zapisala tako, kakor jo je izgovorila.

Dekle je bilo vajeno pisanja ter je totine vrstice prav dobro posnelo. Tudi podpis se ji je posrečil. Obe pisavi sta si neverjetno sličili in navađen človek ni mogel najti razlike.

Kar je napisala, je teta potihoma prečitala. Teta je sem in tja ponovila kako besedo, ali pa samo prikimala. Nato sta zapečatili oporoko s svečo ter jo shranili pod skrinjico v omaro.

Tedaj se je zunaj od okna odmaknila senca. Nekdo, ki ju je opazoval, skrit v temi, se je neslišno odstranil.

II.

Zlobnost je strupena kača.

Zlobnik dobro s hudim plača.

V gostilni pri Črtancu je vladalo pravcato dolgočasje. Edina gostilna v Hruševju, pa to ta je bila prazna. Zaman je stal krčmar na pragu, ko so ljudje hiteli iz cerkve. »Čvenka nimajo,« si je mislil in odšel v hišo.

Snel je raz steno časnik ter se spravil nad dnevne novice. Smrtnih poročil Črtanc ni rad čital. Pomudil se je pri vojnih poročilih. Za sklep si je prihranil naznanila in oglase.

V veži so se začuli drobni koraki. Gostilničar je poznal hojo vaškega postopača. Komaj se mu je videlo vredno pogledati, ko so se odprla vrata. Vstopil je Kračar s šaljivim poklonom. Ta dan je bil izjemno trezen.

»Danes ne bo nič.« Črtanc ga je hotel odpraviti. »Denarja ni, zato nihče več ne pije.«

»Bom pa nekoliko počakal. Truden sem in prostora je dovolj, da si odpočijem.«

Postopač se je stisnil za mizo, tako da je

Nitro nekaj italijanščine

DEVETNAJSTA VAJA

Predlogi

Italijanski predlogi se vežejo z redkimi izjemami s četrtim sklonom. Medtem ko v slovenščini rečemo: zlezel sem na streho in sedim na strehi, reče Italijan v obeh primerih enako, torej: zlezel sem na streho in sedim na streho.

Najbolj rabljeni predlogi v italijanščini so: a — na, k, v; di — od; da — od, iz, z, pri; in — v; senza — brez; per — za, skozi; con — s; sotto — pod; sopra — nad; su — na; tra (fra) — med; durante — med (časovno); na primer: durante la pioggia — med dežjem; v takem primeru se ne smeta rabiti tra in fra; avanti — pred (časovno in krajevno); davanti — pred (krajevno); dietro — zadaj za; contro (contra) — zoper, proti (sovražno); verso — nasproti, proti; dopo — po.

Primeri: con mio cugino — s svojim (mojim) bratrancom; senza il denaro — brez denarja; per questo libro — za to knjigo; contro il vento — proti vetru; verso i genitori — nasproti staršem; sotto la tavola — pod mizo; dopo la cena — po večerji.

Nekaj izmed teh predlogov se zaradi blaglasja spoji s sledečim jim spolnikom v eno besedo. Ti predlogi, ki se spojujejo s spolnikom, so: con — s, in — v, su — na in per — za. Zato se reče namesto »con il padre« navadno »col padre« (z očetom). Spojujejo se takole: con il = col, con lo = collo, con la = colla, con i = coi, con gli = cogli, con le = colle; in il = nel, in lo = nello, in la = nella, in i = nei, in gli = negli, in le = nelle; su il = sul, su lo = sullo, su la = sulla, su i = sui, su gli = sugli, su le = sulle; per il = per, per i = per (v drugih primerih se per ne spoji s spolnikom). Sicer pa lahko razen predloga in stoji predlogi con, su in per včasih nespremenjeni pred spolnikom.

Nekaj stavkov za vajo

Hô in tasca il denaro (danaro), il coltello e la chiave di casa. Prevod: Imam v torbici denar, nož in hišni ključ. Domani vado al ballo coll'amica di mia sorella. Prevod: Jutri pojdem na ples (bal) s prijateljico svoje (moje) sestre. Sêi a casa questa sera? Nô, vado al

teatro con mio padre. Prevod: Boš doma zvečer (dobesedno: Si doma ta večer?) Ne, pojdem v gledališče s svojim (mojim) očetom. Dove è il vostro giardino? Tra la casa e la strada. Kje je vaš vrt? Med hišo in cesto. Noi abbiamo dei doveri verso i genitori e verso i parènti. Mi imamo dolžnosti (drugi sklon, kar pomeni nekaj dolžnosti) nasproti staršem in sorodnikom. Vi piace la lingua slovena? Mi piace molto, la studio con amore. Prevod: Vam ugaja slovenski jezik? Ugaja mi zelo, učim se ga z vnmemo.

Razlaga besed: la tasca — torbica; il coltello — nož, la chiave — ključ (la chiave di casa pomeni ključ hiše, torej po naše hišni ključ), domani — jutri, vado — pojdem, grem (od nepravilnega glagola andare — iti; sprejatev zdajšnjega časa: vò ali vado, vai, va, andiamo, andate, vanno), il ballo — ples, plesna zabava, l'amica — prijateljica, a casa — doma (dobesedno: v hiši), la sera — večer (buona sera — dober večer), il teatro — gledališče, il giardino — vrt, la strada — cesta, il dovere — dolžnost, studiare — študirati, učiti se, l'amore — ljubezen, vnema.

Predloga »a« in »in« pomenita v. Kdaj se rabi »a« in kdaj »in«. O tem ni nikakšnega pravila. Zapomnite si nastopne izraze: andare (iti) in essere (biti) al teatro (v gledališče in v gledališču), al concerto (h koncertu in na koncertu), al mercato (na trg in na trgu), al ballo (na ples in na plesu), alla stazione (na postajo in na postaji), alla posta (na pošto in na pošti), all'albergo (v hotel in v hotelu) itd. Andare, essere in giardino (v vrt in v vrtu), in campagna (na deželo in na deželi), a casa (domov in doma; dobesedno: v hišo in v hiši), in città (v mesto in v mestu), in strada (na cesto in na cesti), in via Petrarca (v Petrarčovo ulico in v Petrarčovi ulici); a chiesa ali pa in chiesa (v cerkev in v cerkvi), a ali in scuola (v šolo in v šoli) itd.; avere in mano (imeti v roki), in tasca (v torbici) itd. In (v) rabiš brez spolnika le, če kraj ni natančneje označen. Na primer: Io sono in giardino (Jaz sem v vrtu). Toda: Io sono nel giardino della zia (Jaz sem v tetinem vrtu; dobesedno: v vrtu tete).

gledal proti vratom. Tukaj je bil njegov prostor, kadar ni bilo žejnih gostov.

»Sediš pa že lahko, dokler hočeš.« — Krčmar se je zmajal počasi od mize ter mu natočil kozarec vode, v katero je kanil nekaj kapljic črnine. Tako je napravil vselej, kadar je hotel, da bi Kračar ne sitnaril.

»He-he-he, to pa to!« je privzdignilo postopača. »Zdaj bo pa treba katero zaigrati. Moja godba vleče in očara celo tistega, ki je ne mara. Srečna duša, ki jo poslušša. Amen!«

Citre je znal postopač precej dobro posnemati. Glasovi, katere je spravljaj iz grla skozi nos in usta, so sličili brenkanju na strune. Ta umetnost mu je bila menda prirojena.

Medtem se je pričelo večeriti. Črtanc je napravil luč in odprl okno. Na vasi so zapeli fantje. Njih pesem se je naglo izgubila v daljavi. Nekdo je rahlo prižvižgal mimo gostilne.

»Oho, Kovačev Polde!« Kračar je planil k oknu in ga poklical po imenu.

»Ali si sam?« ga je Polde vprašal oprezno.

»Ti pa jaz sva dva...« Postopač mu je pokazal kozarec.

»Sam si, pa piješ!« Polde je bil takoj pri vratih in že je sedel pri njegovih mizi.

»Če imaš kaj okroglega, daj za pijačo,« se je glasila postopaču prva beseda.

»Ali meniš, da nimam!« je odvrnil Polde ponosno in namignil krčmarju.

»Seveda imaš, ker zaslužiš. Kam boš pa šel?« mu je zarobil Kračar.

Krčmar je prinesel vina in spravil denar, nakar je odšel v drugo sobo. Praznih čenč mu ni ljubilo poslušati.

Poldetu je bilo prav, ker se je Črtanc odstranil. »Le pojdi!« je dejal potihom in za njim pokazal osla. Nato je najprej natočil sebi ter si izplaknil grlo. Šele potem je nalil tovarišu, ki mu je prišel že naproti s kozarcem.

Izpila sta v dušku in trčila z dnem kozarca. Kračar si je obrisal usta z rokavom in spregovoril: »Polde, ali piješ na jezo ali na žalost?«

»Na oboje,« mu je odvrnil s posmehom.

»Verjamem. Taka punica — pa te zavrže kakor copato...«

»Lesar ji je zmešal pamet...«

»Marala te ni, kaj boš metal krivdo na druge!«

»Saj ni res. Pred letom je bilo drugače!«

»No, seveda. Mar so ji tvoja kopita. Ivan ima kmetijo.«

»Pa se ji bo še utepalo. Prav kmalu se bo kesala...«

»Nič ji ne moreš,« ga je Kračar gledal debelo. »Čarati ne znaš, da bi jo pritegnil k sebi.«

»Bomo videli.« Polde se je ugriznil v ustnico in naježil obrvi. »Ne boste še z mano pometali.«

»Zares je škoda,« mu je nagajal Kračar. »Kako Tončko boš že še dobil, a Mohorka je samo ena...«

»Zato pa!« je vzdihnil Polde.

»No, vidiš. Babnica ima denarja ko vrage toče. In Tončka bo poglavitna dedinja...«

»Kdo ve,« je podvomil Polde, Vsa kri mu je šinila v glavo.

Domači zdravnik

Za pomirjenje živcev: 2 grama špajke ali božjastnice (baldrijana), 10 gr klinčkov (nageljnovih) korenin, 10 gr rumenih tankih olupkov od pomaranče in 10 gr poprove mete skuhaj za čaj in pij zvečer.

Za ureditev prebave oziroma proti zaprtju namoči zvečer fige v nekoliko vode; zjutraj pojej na tešče fige z vodo vred, v kateri so se namakale. Tudi rozine zmehčajo zapeko.

Proti driski zmelji oprane kimelji kakor kavo, kuhaj ga precej časa na četrt litra vode, in ko se nekoliko ohladi, spij vse skupaj s kimljem vred.

Proti bulam in oteklinam. Smrekovo smolo, presno maslo in vosek, vsakega enak del, raztopi v pločevinasti škatlici na kraju štedilnika, namaži na krpico in polagaj na bule ali oteklino, ki se hitro očistijo in splahnejo.

Oslovski pa tudi navadni kašelj hitro omeči tole: skuhaj janežev čaj, potem dodaj na skodelico čaja za grah smrekove smole, kuhaj še pet minut in daj bolniku piti, par požirkov ko se bliža napad. Boljši je čaj za otroke, če mu dodaš žlico malinovca. — Ali: Prave spomladanske vijolice z listi in koreninami vred kuhaj, da dobiš čaj in dajaj ga večkrat piti otrokom, ki kašljajo. Čim več cvetja tem boljši je učinek. Vijolice si lahko nasušimo v senci na zalogo.

Proti kurjim očesom. Umivaj si vsak večer noge v gorki slani vodi, obriši jih in namaži kurje oči vsakokrat z limonovim sokom ali z narezano čebulo. V osmih dneh se trda koža polagoma odluči.

Kislo zelje. Kuhano ali parjeno zelje nima nikoli tiste zdravilne moči kakor presno. Njegova velika vrednost je v tem, da vsebuje mnogo mlečne kisline in protiškorbutih, to je C vitaminov. Znameniti Pasteur in župnik Kneipp sta opetovano naglašala, kako važna je mlečna kislina za človeško telo. V njej je mnogo protistrupov, ki sproti uničujejo razno nepotrebno navlaklo v krvi; zato torej čisti kri. Razem tega je v kislem zelju tudi še mnogo sestavin, ki pospešujejo zdravje. Zato je zlasti Kneipp priporočal redno uživanje presnega kislega zelja, ki je kot solata, zabeljena z oljem, kimljem in prav malo soli, a brez kisa, pač najučinkovitejša. Treba pa je paziti na kakovost kislega zelja, kadar ga kupujemo, in na čistoto. Kdor ima prostor, je pač najbolje, da si jeseni sam doma pripravi kislo zelje.

»Vem,« je trdil Kračar. »Tončka je njena nečakinja in Mohorka nima drugih sorodnikov.«

»Vrag naj jo vzame!« je robantil Polde.

»Ha-ha-ha! Ali je to tvoja edina želja?«

»Imam še druge,« je odvrnil resno.

»Pa se ne bo nobena uresničila. Tončke ne bo vzel vrag, ampak Lesarjev Ivan. In ti se boš pod nosom obrisal...«

»Kračar, staviva, da se to ne bo nikdar zgodilo.«

»Nič ne boš opravil. Ne zlepa ne zgrda. Tukaj ti je odzvonilo.«

»Pojde,« ga je zavrnil Polde. »Seveda so načrti taki, da jih ne morem sam izpeljati.«

Postopač je razumel migljaj in se ponudil: »Ali potrebuješ pomočnika? Rad ti pomagam, kadar hočeš in kjer bo treba.«

»Velja!« Polde mu je udaril v roko. »Seveda morava delati previdno. Če se nama posreči, bova obenem še nekaj zaslužila. Nasprotno pa lahko romava v luknjo...«

Luknje se Kračar ni preveč ustrašil. Tam je bil že domač in orožnikom star znanec. Še hvaležen bi bil, ako prebije zimo na suhem, preskrbljen s potrebno hrano.

Sedla sta tesno drug k drugemu ter si pričela šepetati. Polde je zaupal Kračarju svoje načrte. Povedal mu je, da je bil na Dolih pri Mohorki. Stal je zunaj hiše, ko je imela teta obiske. Natanko je opisal skrinjico, katero je videl skozi okno. »Kaj takega še nisem videl,« je hvalil njeno vsebino.

Postopača so srbeli dolgi prsti. Ako ukradeta skrinjico in prodata njeno dragocenost, bi zadela terno. Denar bi potem razdelila.

(Dajje)

Dogodek ob trgatvi

Pristankove gorice so tiste dni oživele. Bile so zadnje, ki so se znebile svojega plodu, kajti Pristanek se je držal načela: izkoristiti čim več toplote in s tem povečati slad v grozdu. In bilo je vselej tako, da je zadel pravi čas trgatve in je bila njegova kapljica najboljša v kraju.

Tisto leto je ob času trgatve solnce še posebno prigravelo. Grozdje je bilo sladko kakor med in polno soka, da je staremu Pristaneku sijal obraz, ko je stiskal gori v zidanici mošt in se je kašta cedila od sladkega soka, ki je kakor hudournik pritiskal ob njene stene, da ga ni mogla sproti požirati ozka, v čeber vođeča cev.

Pristankova dekla Katreja je sklicala trgače in postavila kosilo pred zidanico. Ko je razdelila še majolike s sladkim moštom in razrezala ogromno, vablivo dišečo gibanico, se je odpravila po vinogradu. Tu je pobrala trkljajočo se jagodo, tam je snela pozabljen grozdek in bilo ji je prav, da je mogla nekoliko positnariči nad nevestnostjo trgačev, ker kakor je bil današnji dan ves poln smeha in dobre volje za druge, je bila Katreja že od jutra slabe volje. Bilo je le prehudo, da je morala med trgači gledati deklet, ki naj bi že prihodnje leto zagospodinjilo pri njih. Od davne smrti Pristankove žene je opravljala Katreja gospodinjstvo sama. Njeno delo je zaleglo, njena beseda tudi. Zadnji čas pa se je mirno življenje v Pristankovi hiši spremenilo.

»Jugova Barika ali pa nobena!« je bila slišala Katreja neko jutro v kuhinjo odločne Janezove besede, ki jih je govoril očetu. Sin je bil vaju, da so se že od nekaj ugodili vsaki njegovi želji. Toda tokrat se je stari Pristanek uprl. Janezova izvoljenka je bila brez dote in to je postavljalo vso zadevo na vroča tla prepira.

Katreja pa je vedela že vnaprej, da bo obveljala sinova. Ko sta se oče in sin v resnici pomirila, je bilo določeno, da postane Barika gospodinja na Pristankovini in tu ni imel nihče ničesar več pripomniti, najmanj pa Katreja, katera bo ob nastopu mlade itak spet postavljena v kot, ki pritiče poslu.

„Ljubila si me, zapustila si me...“

Zdaj je škilila s svojimi malimi očmi proti kraju, kjer so sedeli in malicali in je morala vonomer znova gledati le njo, ki je sedela tam gori ob Janezu, vsa obsijana od jesenskega solnca in je ugrizovala v mehko gibanico, smehlja se nekam kvišku, kakor da ne more prav nič zato, da je tako srečna in si jo je Janez izbral.

»Kajpak, takihle gorice nima vsakdo. Kaj šele Petačev, ki ji je bil dober prej, preden ji je obtičalo oko na našem...« je v srcu hudočila Katreja.

Potem so se trgači spet dvignili in se porazgubili med trtnim zelenjem. Po vinogradu je zazvenela pesem, kakršna more zveneti le, kadar je Bog blagoslovil letino in se koplje trta v solncu celo ob času, ko oddaja svoj plod.

Petačev Nace je iztaknil priliko in se je ustavil poleg Barike.

»Z vsemi je danes prijazna, le z menoj ne mara biti!« je bodlo v njem potihem že ves dan. Če se ji je zdaj približal, se ji je le zato, da bi ji pokazal, da tudi njemu ni nič mar, če je taka. Še več. Pokazati ji hoče, da prezira njeno ošabnost, ker je postala Janezova nevesta. Barika pa si je po tistem prizadevala, da bi prav njega opazila čim manj. — Dasi ni bilo med njima nikoli nič domenjenega, sta vedela vendar oba, da sta si bili njuni srca naklonjeni in bi bilo treba le prave prilike, pa bi si bila to potrdila z besedo. Toda Nace je bil le ubožen viničar. Revno je bilo stališče, ki ga je mogel nuditi svoji bodoči ženi. Zato je

okleval. Prehitel ga je Pristankov Janez, ki je bogat. Vsa fara se je takrat začudila in tudi Barika je bila presenečena. Vendar je bila dovolj pametna, da snubitve ni odbila, ampak si je rekla, da je to sreča, ki se ji ponuja samo enkrat in da bo z Janezom prav tako srečna kakor bi mogla biti z Nacem. Zdaj, ko je postala Janezova nevesta, je zakoprnela po tem, da bi mogla čim prej zagospodinjiti v oni široki, beli hiši na koncu vasi, kjer s svojimi številnimi okni tako ponosno gleda na bajtarski svet. Spočetka se je tu in tam z otožnostjo spomnila tihe ljubezni do Naca, pozneje pa je na to pozabila in se je z vsemi mislimi oklenila Janeza.

Ljubosumnost se je vnela

»Tole bo vince, ki bo užigalo kri in srce...!« je tedaj začula Nacov glas tik ob sebi. Govoril je, kakor bi hotel navezati šalo. Vendar je Barika vedela, da že ves dan išče prilike, da bi se ji približal. Zato se je nekam v zadnji sklonila za jagodo, ki se je bila zatrkljala po tleh.

»Me boš povabila na poroko, Barika?« je nadaljeval Nace. S tišjim glasom pa je dodal: »Nemara se vino niti ne bo očistilo do takrat... morala boš pohiteti... saj si si dobro zagotovila Pristankovino...«

Ostro se je okrenila in ujela pogled, ki jo je meril okoli pasu. Presenečena se je zastrmela vanj in iskala besedo, s katero bi mu poplajčala njegovo drznost. Tedaj je zapazila Janeza, ki se ji je bližal. Naglo se je ovedla in se zasmejala s smehom, kakor da vse skupaj nič ne pomeni. Sala je ob trgatvi v navadi in kdor je ne razume, ne spada med trgače. Toda Janezu ni ušla zadrega, s katero se je Barika koj nato obrnila k njemu. Trn tihe ljubosumnosti se mu je rahlo zadril v srce.

Potem je kmalu nastopila noč... Ostra in hladna je bila, polna rahlega vetra. Gori v zidanici je mežikala iz nizkih oken luč. Pri Pristankovih so obhajali likof. V kleti je bilo živahno in miza je bila obložena z dobrotami, ki jih je bila Katreja znosila nanjo. Pristanek pa je donášal majoliko za majoliko in je točil tudi starino, ki se je sčasoma prijela žensk.

Vročje je bilo. Močno vino je užigalo kri po žilah. Janez in Barika sta stopila iz zidanice. Barika je bila razigrana. Dasi je Janez slutil, da je njena razigranost narejena, vendar ni vedel, koliko si prizadeva, da bi si z njo odpravila iz spomina onih par Nacetovih besed, ki so ji ležale na srcu kakor kamen.

»Nekoliko preveč mi gledaš tega Petačevega!« je izustil naposled, ne vedeč, kako v živo jo zadevajo njegove besede.

Tesnobno se je zasmejala.

»Prav kakor da nisem še od popoldne jezna nanj...!« je rekla vznemirjeno. Toda že je obžalovala nepremišljene besede, ki so vplivale kakor netivo ob pripravljeni grmadi. Janez ni bil človek, ki bi se dal odpraviti z nekoliko besedami. Barika se je zdaj premetavala po mreži njegovih vprašanj kakor ujeta riba in je pri tem zaslutila veliko Janezovo ljubosumnost. Postaljo ji je žal, da je bila obtožila Naca, zato ga je zdaj hotela rešiti. Janeza so pa ravno ta njena izmikavanja jarila do brezumnosti. Ta trenutek bi bil mogel verjeti vsem čenčam, ki so krožile okoli Barike, češ da si je izbirala Naca prej, ko jo je zasnužil on, bogati Pristanek. Izbrala si je bila le boljše možitveno priliko, ne pa njega, mu je bila nekoč nameknila Katreja. Prav s tem, da je povabil Naca v trgatve, je

hotel dokazati, kako malo se meni za taka opravljajna. Ta trenutek pa kakor da bi se bilo sprostilo v njem vse, kar sta prej zadrževala treznost in razum. Njegova sapa je močno udarjala po užitem vinu in Barika se je zgrozila. Bila je sprožila le majhen kamenček, toda blesk v Janezovih očeh je izdajal plaz, ki se je visoko v gori že majal.

»Namigoval je...« je končno rekla v obupu. »Sicer pa je imel prav, ker je res,« je dodala.

»Kaj je res?« je planil Janez.

»Res je, da bo otrok!«

»Čigav otrok?...«

»Tvoj vendar!...« je zajokala Barika.

»In to mi poveš šele danes? Odkod ve to oni razcapanec?«

»Tega ne vem... Prav nič ne vem, zakaj je tako govoril,« je jokala Barika in se pognala proti kuhinji, kjer je šarila Katreja. Janez pa ni stopil za njo kakor je pričakovala, ampak je odšel nazaj v klet.

Krik in kri

Potem je bilo nekaj časa vse tiho. Barika si je obrisala solze ob svitu plapolajočih polen v peči in šele tedaj je videla, da je Katreja napeto opazuje. Njen pogled ni bil prijazen in Bariki je zamrla beseda, s katero se ji je hotela potožiti in izraziti svojo bojazen.

Spodaj pa se je tedaj vnovič oglasila pesem, tako da si je Barika oddahnila. Nič krivega ne bo. Prav nič. Le malo prevroče krvi, ki izhaja iz te močne Pristankove pijače. Saj je tudi njena prevelika bojazen izhajala le odtod.

Pesem se je prešerneje oglašala in Barika je začela mirneje misliti. Zakaj mu ni povedala prej? Prej vendar še sama ni bila prepričana o tem! A Nace? Kako vé on? Saj je mogoče, da je govoril le iz zlobe, a zloba je bila porojena iz gole bolečine.

Bariki so se posušila solzna lica. Še je vzdihnila k sveti Trojici, da bi jo varovala ta večer pred nesrečo, ko se je iz teme tam zunaj razlegel krik. Bil je tako presenetljiv, da je mogel pomeniti le nekaj strašnega. Tisti mah je kakor presekana umolknila pesem, krik pa se je ponovil s tolikšno grozo, da je Bariki ohromelo telo in se je onemogla zrušila na kolena. Koučano je... Kar je bilo zapisano v knjigi usode se je zgodilo...

Spodaj se je oglasilo razburjeno tekanje. Nekdo je klical za nosili. Predstave v Baričinih možganih so se podile. »Nosila... kri...«

Treba je bilo le še odpreti oči in pogledati, kdo je postal žrtev, Janez ali Nace...

»Močite ju, močite!...« je med ženskim vrščem razločila glas starega Pristanka. Tedaj se je zavedala, da je treba pomagati. Kakor vzmet je planila kvišku in se pognala doli. Težki koraki so se bližali... Stari Pristanek se je bled zamajal v klet... Da, saj!... Tam je ležal njegov sin Janez in tu... tu je s strašno rano na vratu hropel Nace.

Barika se ni pomišljala in je z naglo kretljivo raztrgala rokav svoje srajce ter pokrila kruto rano. Toda Janez se je tisti mah onesvestil in ni videl njenega dejanja.

Prvi v jamo, drugi v ječo

Drugo jutro je v Hlaponcih zvonil mrtvaški zvon. Zvonili so Nacu. — Janeza pa so bili še ponoči prepeljali v mestno bolnišnico.

Barika je naslednje dni neprestano jokala. Tudi ko je zvedela, da se je Janezu stanje izboljšalo, ni prestala jokati. Le kaj ji je bilo, tega sama ni vedela.

Ko je prvič obiskala Janeza v bolnišnici, sta govorila le malo in še ta pogovor jima je prekinil preiskovalni sodnik, ki je bil prišel Janeza zasliševati.

»Treba bo sedeti!« je z medlim nasmeškom rekel Janez, ko je spet stopila v sobo.

»Da, seveda!« je rekla kakor odsotna in pozneje je pristavila, kakor da ji je lastna usoda bližja: »A kaj bo z otrokom, kadar pride na svet?«

»Morala boš potrpeti. Oče te imajo radi. A potem...«

»Da, potem...« je mislila Barika in ni ve-

dela, komu bi naprtila krivdo za to, kar se je zgodilo. Toda Janez je bil videti tako mehak in žalosten, kakor da je močni plamen čez noč upepelil ves njegov odpor in mu je bilo le še na tem, da popravi, kar je zagrešil.

»Zal mi je Naceta...« je rekel čez čas. »Toda bil je predrzen in sirov in je prvi izvlekel nož. Vino je storilo svoje...«

Ko je prišel otrok, ga Barika ni mogla biti vesela. Tudi stari Pristank ga ni bil vesel, ko mu ga je prvič prinesa pokazat in je nikakor ni sprejel kakor bodočo snaho. Čutila je očetov hlad in Katrejino škodoželjnost in vedela je, da tu ne bo več mesta zanjo. Oba sta obsojala le njo.

Prihodnjič se je potožila Janezu. Toda bil je tako zaposlen z lastno nesrečo, da ni mogel razumeti še bolečine koga drugega.

»Vse bo kakor prej, ko se vrnem!« jo je tolažil.

A Barika je vedela, da kakor prej ne more biti nikoli več. Je mar bilo zdaj še prijetno misliti na poroko z Janezom? Ubil je Naca, ki je bil dober človek...

Usoda plete po svoje

Vračala se je domov čez polja in travnike in je mislila na Janeza, ki sedi v ječi in na Naca, ki leži v grobu. Solze so ji kapljale v vozle njene oglavke.

Ko je prišla v domačo vas, je zavila ob pokopališču. Med potjo je bila nabrala nekaj cvetja. »Okrasim mu grob!« je pomislila. »Moral je umreti zaradi mene.«

Milo se ji je storilo, ko je zagledala visoko nametano gomilo, pod katero je ležal Nace. Toda, ali ni prav ta Nace žalil njo? Četudi iz ljubezni, žalil jo je in je potem dvignil nož proti njenemu zaročencu. Sram jo je postalo. Skoraj vrgla je cvetje na grob in odšla s pokopališča.

Potem je tisto zimo njena hčerkica zbolela. Barika jo je šele tedaj prav vzljubila. Toda njena nega ni zalegla in dekletce je umrlo. Mnogo je jokala za njo. Ko je naslednjič sporočila Janezu žalostno vest, jo je sprejel, kakor da se ga mnogo ne tiče. Prav tistikrat je začutila, da je njena ljubezen do Janeza skopnela. Še več. Bala se je zdaj združitve, saj je jazneje govoril z njo. Toda Barika je zdaj morala vedno misliti na mrtvega Naca.

Pristank je po otrokovi smrti nekoliko prizasovražila te ljudi. Še mar ji ni bilo kako govorijo z njo. Še tisti teden se je odločila in je odšla v službo, v mesto.

Na Pristankovini si je Katreja oddahnila: »Ne bo še tako kmalu mlade k hiši!« in res... Janez je že davno odsedel svojo kazen in je spet doma. Nekoliko se je bil že pozabil njegov greh, četudi so ga ljudje spočetka gledali postrani. Toda Barika še vedno služi v mestu in piše, da ji je dobro in da zaenkrat ne misli na poroko.

Janez je ne priganja. Kakor da je zdaj obema bolje tako. Nemara bo čas zacelit, kar je naključje razdrlo med njima. Nemara ne bo Barika nikoli gospodinjala na Pristankovini. To je zadeva usode, ki plete dogodke med ljudmi.

Milka Adamičeva

HUDA DOGODIVŠČINA

Jernej iz Ljubljane je prišel h Korenovim na deželo. Imenitno so jedli, Jernej se je kar nabasal in potem je pri njih prenočil. Ponoči pa ga je prišlo nekaj človeškega. Vstane in začne iskati. Išče dobro uro. Hiša je majhna, on pa ne najde nič pripravnega, čeprav je sila še tako velika. Kaj je Jerneju še preostalo? Zagledal je široko, globoko vazo za cvetlice. In priroda je zmagala. Takoj drugo jutro jo je Jernej pobrisal nazaj v Ljubljano. A v hiši se je razvijal precej neprijeten vonj. Čez teden dni je dobil Jernej v Ljubljano pismo od Korenovih. Pisali so mu:

— Gospod Jernej, za božjo voljo, ni se vam treba opravičevati. Vse razumemo. Samo brezjavite, kje je!

JUNAK

»Pa je bilo res junaško, mladi mož, da ste s takšne višine skočili v Savo in rešili utopljenca.«

»Pustite to, gospod! Vedel bi le rad, katera surovina me je sunila za njim.«

Dvojniki

O nekem cesarju iz dinastije Dingov poročajo, da je pogosto pošiljal svoje uradnike po deželi, da bi mu poiskali podložnike, ki bi bili njemu kar najbolj podobni. Take ljudi je dal potem spraviti v ječi podobni hiši, da so bili pozneje žrtvovani »cesarjevemu čutu za pravičnost«. Kakor vsak zemljan, je imel tudi cesar slabe lastnosti in slabosti, kaznovati pa zaradi njih kot »sin neba« samega sebe ni smel. Kazen, ki bi bila doletela navadne podložnike za prestopke, ki jih je storil cesar, je moral zato prestati kraljev dvojniki. Če je vladar na primer v jezi zabodel svojega slugo, je bil obglavljen eden izmed teh dvojnikov, in pravici je bilo — vsaj po cesarjevem prepričanju — zadoščeno.

Da zasluži človek tisoč dolarjev na teden samo zato, da nič ne dela, se seveda ne zgodi pogosto, primerilo pa se je Evgenu Verdiju v Hollywoodu. Ta štiriindvajsetletni mož je prišel v filmsko prestolnico, da bi se preživljal pri filmu. Ni imel samo nadarjenosti, ampak tudi precej sreče. Kmalu so ga začeli uporabljati za manjše vloge. Ko pa je prevzel vlogo potepuha, je s tem sam napravil konec svoji umetniški slavi. To, kar ni opazil prej nihče izmed filmskih strokovnjakov, je s presenetljivo jasnostjo pokazalo filmsko platno: Verdije je bil nenavadno podoben Charlieju Chaplinu! Ker so poznali filmski veljaki željo po senzacijah pri ameriškem občinstvu, so sklenili napraviti film, kjer se je Verdije tako oblekel in tako igral, da ga sploh ni bilo mogoče ločiti od pravega Chaplina. Film je bil že izgotovljen in tik pred premiero, ko je Chaplin zanj zvedel in si ga v ateljeju ogledal. Sicer je moral priznati, da je igral Verdije prav dobro, bil pa je hkrati tudi mnenja, da sta dva Chaplina le preveč. Hitro se je odločil. Kupil je film in angažiral Verdijeja z desetletno pogodbo za svoje podjetje. Tam dobi mladi Verdije sicer tisoč dolarjev na teden, toda pri filmanju ga nikoli ne uporabijo, drugje pa se ne sme igralsko udeleževati.

Tudi sin petrolejskega kralja John Rockefeller mlajši je moral nekoč ugotoviti, da ima prav neprijetnega dvojnika v Miamiu. Najelegantnejšem kopališču na Floridi, se je nekega dne pojavil v dragocenem avtomobilu mož, ki se je vpisal v hotelsko knjigo kot Rockefellerjev sin. Ze ime samo je učinkovalo kakor čudež, še več pa je zaleglo to, da je prav tedaj prinesla slučajno neka revija Rockefellerjevo sliko, kjer je bil mladi petrolejski kralj podoben gostu v Miamiu kakor jajce jajcu. V nekaj dnevih se je približal bogati Američan hčeri nekega trgovca iz Newyorka in ji obljubil, da se bo ločil od svoje žene in se potem poročil z njo. Naposled se mu je z raznimi izgovori posrečilo, da je dobil v roke del dekletovih dragocenosti. Nekega dne je brez sledu izginil. Pravi Rockefeller, na katerega so se potem obrnili, je seveda ogorčeno zanikal vsako zvezo s to afero, vendar pa je dekletu povrnil škodo, da ne bi zadeva zbudila preveč pozornosti. Detektivi, ki jih je Rockefeller najel, so potem ugotovili, da je bil odlični gost v Miamiu kaznjenelec Paul Langert, ki so ga malo prej izpustili iz ječe.

Tudi iz zgodovine vemo, da je imelo precej visokih ali znanih osebnosti neprijetnosti zaradi svojih dvojnikov. Grofica Eleonora de Condreaux je bila na primer tako podobna francoski kraljici Mariji Antoineti, da nihče ni verjel, da je bila kraljica res obglavljena. Ker pa je bil njen mož pristaš umorjenega kralja, so jakobinci vrgli tudi grofico v ječo, da ne bi zbudila preveč pozornosti. Ko je bila ujeta, se je zaljubil vanjo revolucionar Lambert in je s tem zapečatil svojo usodo. Ker jo je vzela v za-

ščito, je zbudil nezaupanje pri svojih tovariših in je bil s svojo ljubico vred obglavljen.

Na podoben način se je pojavil v Ukrajini leta 1926. možak, ki se je izdajal za carja Nikolaja II. in je bil temu res tako presenetljivo podoben, da je potegnil za nos celo nekaj nekdanjih uradnikov z dvora. Ta mož je skušal pregovoriti ljudi, naj se upro sovjetom. Znal je govoriti tako prepričevalno, da se je v Kijevu ustanovil celo poseben odbor, ki je zbiral denar in ljudi za upor. Naposled so sovjeti to zvedeli in prijeli celo vrsto udeležencev, lažnega carja pa niso mogli dobiti v pest. Govori se, da je bil nezakonski sin nekega Romanovca, in s tem postane njegova podobnost s carjem nekako razumljiva.

Tudi pokojni angleški kralj je imel svojega dvojnika, bančnega prokurista Edwarda Browninga. Nanj so postali pozorni, ko je prišel nekega večera v opero in imel na fraku več znakov odlikovanj, ki si jih je bil pridobil med vojno. Kakor ogenj se je raznesla novica, da je prišel kralj skrivaj v opero. Orkester je takoj zaigral narodno himno. Browning je sicer zmoto takoj pojasnil, toda ljudje mu izprva niso hoteli verjeti. Drugi dan je zvedel kralj za ta dogodek in si je dal svojega dvojnika predstaviti. Pravijo, da mu je bil tako všeč, da je bil preprosti prokurist še pogosto povabljen v kraljevo palačo. Umril je prej kakor kralj.

Znana je zgodba fotografa Jamesa Edwardsa, ki je umrl pred šestimi leti in je bil prav podoben ameriškem avtomobilskemu kralju Henryju Fordu. O njem pripovedujejo, da so ga obsuli nekoč v Kanadi, kjer je fotografiral, bančniki z raznimi predlogi o financiranju novih izumov. Le s težavo je prepričal ljudi, da ni Henry Ford. Drugič se ni mogel otresti nabiralcev za neko dobrodelno ustanovo. Nazadnje jim je dal ček za nekaj tisoč dolarjev s Fordovim podpisom. Pravijo, da je bil Ford izprva zaradi te nesramnosti zelo jezen, naposled pa se je potolažil in je ček res plačal. Ko se je Ford zadnjič mudil v Londonu, so mu Edwardsa predstavili.

Najbolj neprijetno pa je, če je človek preveč podoben kakšnemu zločincu. To smolo ima londonski uradnik Ernest Wamer, ki je tako podoben vlomilcu Johnu Wilkinsu, da ga je policija že večkrat prišla namesto tega. Pri tem se mu dvakrat celo ni posrečilo dokazati, kdo je v resnici. Zdaj ima Wamer na poseben način zaznamovano izkaznico, ki jo nosi zmeraj s seboj, da se ogne vsem sitnostim.

Seveda bi se dale najti v vseh teh primerih pri natančnem iskanju razne razlike med obema dvojnikom. Kakor še niso našli dveh ljudi — razen dvojčkov — ki bi imela enake odtise prstov, tako tudi ni verjetno, da bi bi bilo mogoče najti več ljudi, ki bi bili po obrazu in telesnih merah popolnoma enaki.

ZENIN PRAVI TAKO

Služkinja Micka je odpovedala službo. Gospodinja je rekla, da se bo poročila.

Gospa se je začudila:

— Kako pa to? Saj ste zmerom pravili, da se ne boste omožili, ker se bojite otrok.

Pa se je Micka odrezala:

— Je že res, gospa, toda moj ženin je rekel, naj me kar nič ne skrbi. Če bi nama bili otroci namenjeni, bi jih morala že davno dobiti.

PRESENEČENJE

»Nesrečni možje!« je tožila mlada žena svoji prijateljici. »Mož mi je obljubil, da mi bo pripravil lepo presenečenje, če se bom naučila dobro kuhati. In res, prav kmalu sem znala.«

»In kakšno je bilo potem to presenečenje?« jo je radovedno vprašala prijateljica.

»Še tisti dan je odpustil kuharico.«

„DOMOVINA“ in mladina

Poslednji medved na gorenjskih planinah je uganjal razne burke in grozodejstva

Ne vem, ali je bil pritepenec ali domačin; toda vse njegovo življenje pričča, da se je rodil v gorah, nemara vprav v divjih brlogih onkraj Martuljkovega slapa. Znan je bil pod imenom Prkvatnjek; šaljivec je bil in strašen grozodej, ki so se pred njim tresli ljudje in živali. Domoval je po vsej dolini od Borovške vasi do Podkuž; gostil pa se je in je letoval po vsem pogorju od Vršiča do snežne Kukove gore. Podnevi je počival in dremal sam bog ve kje pod planino, ponoči se je pa nemoten sprehal po dolini. Ko je šel počasi skozi vas, so cvilili psi preplašeni na dvoru, a ni se zmenil zanje, ker je bil preponosen in se je zavedal svoje silne moči. Borovške mamice so se križale in so molile po izbah, dedci so pa kleli in grizli cevke zakajenih čeder. Vedeli so, kdo gre skozi vas, a nihče ni izpregovoril njegovega imena, ker jih je bilo strah in so bili prepričani, da pošast plane v stajo in raztrga deset ovac, če bi človeška usta imenovala grozodeja s pravim imenom.

Da, to so še bili časi, ko je strašil ljudi medved Prkvatnjek. Turistov ni bilo nikjer, še manj pa letoviščarjev. Samo divji lovci so se plazili po planinah in oprezovali divje koze; za njimi se je pa plazil rajni gozdar Turen, a ni zasačil nikoli nikogar. Divja, prekrasna sanjavost se je razpredala nad vsem zagorskim svetom in središče vseh dogodkov je bil sam medved Prkvatnjek.

Samotar je bil, brez družice in tudi brez zaroda. Orjak je bil, nosil je kožuh, da lepšega ni na svetu; zagodel je nešteto šaljivk, a še več je izvršil grozodejstev. Bil je neomejen gospodar na planinah pod Prisankom in Mojstrovko, za Akom in pod Špikom. Iz staj si je izbiral najlepše ovce. Pastirji še črhni niso smeli, samo molili so, ker jih je bilo strah za lastno dušo. Ko je medved požrl ovco, se je približal bajti. S težko šapo je pokrkal ob steno, zadovoljno zabundal in odkrevčal počasi čez planino.

A dasi je bil puščavnik, se mu je tu in tam vendarle v srcu vzbudila silna ljubezen, ki je ni mogel zadovoljiti, ker ni bilo družice nikoli nikjer. In v tistih dneh in nočeh je rjul, da ga je bilo čuti po vsem planinskem svetu. Živina se je silovito plašila in ni hotela na pašo. V dolini so ljudje z zapahi zapirali hišne in hlevne duri. Pri belem dnevu je medved copotal mimo vasi in je iskal družico. A ker je ni nikjer našel, se je zavlekel na samotno trato. A gorje bi bilo človeku, ki bi ga bil zmotil. Zakaj medved ni poznal v tem času šale, še manj pa dobrovoljnega usmiljenja.

In nevede in nehote je šel rajni Špik iz Trente v takem času mimo njega. Razkačen je medved navalil nanj, odgriznil mu je vso spodnjo čeljust in ga pustil pod Močilom, misleč, da je siromašni Trentar mrtev. Prkvatnjek se je potem mirno sam s sabo zadovoljen zavlekel v divjo goščavo pod Robičjem. Z zadnjimi močmi se je Špik priplazil na borovško planino, kjer so ga pastirji obvezali. No, Špik je živel potem še dolga, dolga leta brez spodnje čeljusti. Govoriti ni mogel nič, hrano si je vlival skozi leseno cevko v goltanec, a je bil vedno vedre volje in mu je bilo samo po čedri dolgčas, ker je ni mogel več kaditi.

Naposled se je razkačil na nevšečnega medveda sam gozdar Turen. Zasedoval ga je po vsem okraju s puško, a medved se mu je umikal, da je bilo veselje. Človek bi bil skoraj verjel, da je medved samo zaklet planinski duh, ki pozna vse človeške misli in slabosti. Zakaj navadno se je zgodilo, da je medved hodil za gozdarjem, kakor da ga premišljeno zasleduje. Gozdar si je vtepel v glavo, da mora ubiti medveda. Od jutra do večera je lazil za njim in je pustil v nemar gamse, ki so jih zdaj divji lovci streljali brez

skrbi in napora. No, gozdar Turen je nazadnje vendarle naletel na medveda, naletel tako, da mu prav nič ni bilo ljubo. Tam gori pod Prokletimi policami se je ustavil nekega dne, da si odpočije. A glej, že je bil medved neslišno za njim. Nagel potisk od zadaj — in gozdar se prevali preko skalice in obleži tam doli. Medved pa ga gleda prijazno in brunda, brunda... Naposled se obrne in odkoraka v goščavo. Gozdarja Turna je bilo sram in ni nikoli več zasledoval burkastega Prkvatnjeka.

Zadnje leto se je medved stalno naselil v brlogu kraj Martuljkovega slapa. Dolge dni je uganjal tam norčavosti in grozodejstva. Ovac na planinah pod Špikom in za Akom so prhnele kar vidno. V bajtah so si rutarški pastirji vsak večer pripovedovali čudovite zgodbe in pripovedke o hudobnem duhu, ki se je spremenil v medveda Prkvatnjeka. Ogenj na kamenitem ognjišču je plapolal veselo in pošastno obseval borno bajto. Siromašni pastirji so ždeli na trdem pogradu in se tesno tiščali drug drugega. Zunaj v staji

so pa beketale ovce v ozkem krogu in poslušale v jasno planinsko noč. Sem gor od Martuljka se je razleglo v presledkih rjovenje, ki je prihajalo bliže in bliže.

»Gre — zlodij prihaja,« so si šepetali plahi pastirji. »Čigava ovca je na vrsti? Ali tvoja, Matevž? Ali pa tvoja, Šimen?«

Še enkrat zabekečejo ovce — smrtna tišina leže težko na planine pod srebrnimi snežniki. Medved Prkvatnjek pa brunda zadovoljno v rušju in se greje s toplim, kadečim se drobovjem...

Crede ovac je ugonobil Prkvatnjek v svojem življenju. A čudo božje! Naposled so ugonobile njega samega vprav siromašne, telebaste ovce. Ob hudi uri so se zatele v Vlipečev hlev in za njimi je planil skozi odprte duri Prkvatnjek, da bi si izbral najlepšo žrtev. Preplašene zdrve ovce k durim, pririvajo se čez prag, rinejo se ob durih, ki se nenadoma sunkoma zapro za njimi in se same od sebe zapahnejo. Prkvatnjek je bil zaprt in ni mogel nikamor. Še danes se pozna razločno na deskah, kako jih je grizel in mrcvaril, da bi se rešil nepričakovane ječe. Ali ves njegov trud je bil zaman. Sestradanega, onemolega so ga kmetje z največjo lahkoto ubili.

Poginil je sramotno in z njim je umrla zadnja razburljivost gorenjskih planin. Moč če strmi prostrani Martuljek v nebeški dan, miren je kakor smrt in Špikova piramida strmi v modro nebo kakor nem sromenik kraj orjaškega groba. V.

Cefirin in Metka

V tistih dobrih starih časih, ko je še razbojnik Cefirin kratkočasil naše ljudi in jih z mušketo in sekuro spravljaj iz doline solz, je na Medvedovem vrhu služila Prpičeva Metka za malo deklo in pastirico.

Čudno zalo je bilo to dekle, če si jo pogledal iz take daljave, da so sence zakrile tiste številne umazane pege in lise in maroge na licih, rokah in nogah. Narodni pesnik — šment, ne moremo se domisliti imena — se je tako navdušil za to dražestno umazano lepoticco, da je zložil ganljivo pesem »O prižasti Metki«, ki se je po ustnem izročilu ohranila do današnjega izprijenega časa.

Po njivi sred' osredka
kobaca Prpičeva Metka:
Kosilo dekle nese,
umazano ko pre...

Nekoč, ko je pasla ovčice visoko tam gori na Medvedovi planini, so se razgrnile v bližnjem grmovju veje in pred Metko je stopil vseh roparjev glavlar, sam strašni Cefirin. Spoznala ga je po dolgih košatih brkih, ki so mu v loku polumeseca viseli navzdol in po očeh, iz katerih je gledal sam peklenšček. Silno se ga je prestrašila Metka. In zaskrbelo jo je, kako se bo reva pomenila z njim, ker ni bila vajena take imenitne družine.

»Metka, če ljubiš resnico, hčerko božjo, povej, kdaj si zadnjič umila svojo grešno kožo!«

Njegov pogled je bil blisk, grom je bila njegova beseda. Golijat in Samson bi se bila prestrašila, nikar še slabotno šestnajstletno dekletce.

»Pred štirimi tedni, ko smo čebulo mlatili.«

Kakor prepelica v roki je drhtela. Glas ji je umiral od groze.

Preko razbojnikovega rdečega obraza je bežala senca trudnega smehljaja.

»Tu imaš goldinar! Resnica je tako redka čednost, da jo je treba nagraditi.«

Minilo je leto. Prijazni žaromet na nebu je sipal razkošje svojih zlatih žarkov na zemljo. Posebno bogato so padali snopi svetlobe in toplote na Medvedovo planino. V sencih pod brinovim grmom je sedela Metka. Mislila je na Cefirina, mislila je na lepi srebrni goldinar. Pa je zašumelo vejevje za njenim hrbtom. Kakor da ga je izbruhnulo pekló, je planil pred Metko vseh roparjev glavlar.

»Metka, če ljubiš resnico, hčerko božjo, povej...«

»Letos pa še nismo mlatili,« je od zob do nog oboroženega orjaka prekinila Metka. Ni-

ti sence strahu ni bilo v glasu in ne v očeh. Srebrn goldinar je bil napravil čudo. Tedaj pa je zavriskal Cefirin, da so se stresle smreke pod planino.

»Nevestica, pozdravljena! Pol sveta sem oblazil in prehodil, da bi našel bolj umazane dekleta od tebe, a sem se moral vrniti praznih rok. Ti boš moja ženica! Pozdravljena kraljica mojih sanj!«

Nič ni pomagal jok, zaman so bile prošnje.

Zavihal si je rokave in je dvignil s tal ubogo onesveščeno Metko. Oprtal si jo je kakor lovec srnico in je zbežal z njo v goščavo skozi brinje in trnje naravnost proti strnišču »Trbiški zijalki«, kjer je imel Cefirin svoj temni grad. J. F.

Računske zanimivosti

Piramida iz števil

1 × 8 + 1 = 9
12 × 8 + 2 = 98
123 × 8 + 3 = 987
1234 × 8 + 4 = 9876
12345 × 8 + 5 = 98765
123456 × 8 + 6 = 987654
1234567 × 8 + 7 = 9876543
12345678 × 8 + 8 = 98765432
123456789 × 8 + 9 = 987654321

✱

Poznate tole?

9876543210	12345678	1234567
0123456789	87654321	7654321
9999999999	99999999	8888888
123456	12345	1234
654321	54321	4321
777777	66666	5555

✱

IZ SOLE

V razred pride šolski nadzornik. Učiteljica pravkar razlaga otrokom računstvo.

»Koliko je šestnajst manj petnajst?« vpraša učiteljica.

Nihče ne odgovori. Nadzornik hoče otrokom pomagati iz drege in na skrivaj dvigne prst.

Otroci ga ne razumejo, tiho so kakor miške.

Ko nadzornik še naprej kaže prst, se vendar oglasi najmlajši:

»Gospodična učiteljica, gospod za vašim hrbtom bi šel rad na stran!«

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Močnati žličniki. Napravimo testo za cmoke, ga s kuhalnico dobro raztepemo in nato zakuhamo z žlico v obliki žličnikov na slanem kropu ter pustimo vreti 10 minut. Nato jih zabelimo z drobtinami, katere smo na masti prepražili.

Prežganjka. Iz 4 dkg masti in 5 dkg moke napravimo temnorjavo prežganje in ga ohladimo. Nato ga zalijemo z vodo ali zelenjavno juho. Juhi dodamo kumine, jo osolimo in precvremo. Preden damo na mizo, zakuhamo vanjo raztepeno jajce, rezance ali drobtinčne cmoke. Lahko pa damo na mizo z opečnimi kruhovimi kockami ali z žganci.

Kisla repa. V kozici razbelimo 3 dkg masti in slanine, pridenemo $\frac{1}{8}$ kg kisle repe, osolimo in pražimo do mehkega. V lončku zvrkljamo $\frac{1}{4}$ l vode z dvema žlicama moke, pridenemo repi, po potrebi še zalijemo in pustimo, da nekaj časa vre.

Tirolski cmoki. Nekaj bolj belega kruha zrežemo na majhne koščke, jih oblijemo s 3 dkg razbeljene slanine in $\frac{1}{4}$ l mleka ter zvrkljamo vanj eno jajce. Ko se kruh napoji, pridenemo 10 dkg svinjine ali klobase, 3-4 dkg moke, naredimo cmoke in jih zakuhamo v vreli juhi. Lahko jih damo tudi kot prilogo ali za samostojno jed; v tem primeru napravimo nekoliko večje, jih skuhamo v slanem kropu in damo s kislim zeljem na mizo.

Ajdovi štruklji z orehi. $\frac{3}{4}$ kg ajdove moke poparimo z dobrim litrom vode in zmešamo. Ko se testo malo ohladi, ga damo na prt, ki mo ga popreje potresli z moko, ga razvaljamo 3 mm deblo, namažemo z nadevom, zvijemo in skuhamo v prtiču zavitega v slani vodi. Kuhane razrežemo in zabelimo. — **Nadev:** $\frac{1}{8}$ l kisle smetane zmešamo z dvema rumenjaka, 20 dkg zmletih orehov, pridenemo trd sneg enega beljaka z dvema žlicama drobtin. — **Sirov nadev:** 30 dkg pretlačenega sira zmešamo z enim rumenjaka, $\frac{1}{8}$ l kisle smetane, dodamo trd sneg enega beljaka in pest drobtin.

Pečen orehov štrukelj. Vlečeno testo pomažemo z nadevom, ga zvijemo, skuhamo v slanem kropu in zabelimo z razbeljenim maslom ali mastjo. — **Nadev:** 5 dkg masla zmešamo z dvema rumenjaka, $\frac{1}{8}$ l kisle smetane, pridenemo sesekljano limonovo lupinico, 15 dkg zmletih orehov obenem s snegom obeh beljakov in s tremi žlicami drobtin. — **Vlečeno testo:** Vlečeno testo napravimo iz približno pol kg moke, četrta litra mlačne vode, nekaj soli in koščka masla ali masti. Biti mora dobro obdelano in precej mehko. Naredimo hlebček, ga denemo na krožnik, ki smo ga prej potresli z moko, ter pokrijemo s pogreto kozico. Ko je dovolj počivalo, ga položimo na dobro z moko potresen prt in nekoliko razvaljamo. Nato ga dobro pomažemo z žlico olja in previdno razvlečemo čez ves prt.

Praktični nasveti

Madeži od juhe. Kuharica, ki se suče okrog štedilnika, si kaj kmalu zamaže krilo ali predpasnik z juho, ki jo pripravlja za kosilo. Volnena obleka bo te madeže kmalu izgubila, če jih bomo dobro drgnili z blagom, ki smo ga namočili v mešanico iz enakih delov terpentinskega olja in bencina. Nato izperemo blago v mlačni milnici.

Namizni prt. Nikar ne hranimo namiznih prtov samo v omari, temveč jih položimo tudi na mizo, da jo bodo krasili. Če pa pokrijemo mizo s prtom, ki je ležal dolgo časa zložen v omari, se mu bodo zelo poznale gube, ko je bil zložen. Posebno grdo je videti gube, ki se križajo sredi prta. Zato poizkusimo zložiti prt na drug način: najprej ga zganemo po dolžini v tri enake dele. Nato ga zložimo v drugo smer, in sicer $\frac{1}{4}$ od leve proti sredi in od desne proti sredi prav tako. Tako preganjen prt ne bo imel toliko gub in tudi ne onih po sredini, ki ga najbolj kazijo.

Kuhinjska sol je izvrstno čistilo za preproge, košarice iz riževе slame in za rogože. Z vlažno kuhinjsko soljo čistimo madeže na poliranem pohištvu. Tudi nože, zlasti take, ki diše po čebuli ali milu, obrišemo s kuhinjsko soljo. Skodelice, ki imajo rumenkaste madeže od kave ali čaja, umij s slano vodo. Vroča sol dobro osnaži železno posodo. Tudi perilo, zlasti tako, ki se pri likanju osmudi, posipamo s soljo, potem pa ga namočimo v mrzli vodi. Sol je dobra pomočnica tudi pri pranju črnih čipk in tkanin, ki jih je umazala kava.

Ponvičnik s krompirjevo slanico. Surov krompir olupimo, narežemo na prav tanke paličke, ki jih potem zbršimo in osolimo. Tako pripravljene krompir devamo nato v pri-

mernih množinah na razbeljeno olje ali mast in ga pečemo tako dolgo, da je mehak in svetlo rumen. Nato vlijemo na krompir toliko tekočega testa — seveda brez sladkorja — da je pokrit in spečemo vsak ponvičnik z obeh strani. To jed ponudimo s kakršnokoli solato, lahko pa tudi s kuhanim sadjem (kompotom), ki pa ne sme biti presladek.

Nikar ne zavržite majhnih krp! Gospodinja mora biti varčna. Zato naj dobro premisli, preden zavrže kakšno reč. Pri šivanju in striženju ji gotovo vedno ostane nekaj prav majhnih krp. Vse barvaste krpice, bodisi iz svile, žameta, volne ali bombaža, razrežemo na ozke trakove in jih vse sestavimo ter sešijemo v dolg trak. Tega navijemo v klobčič. Ko je v klobčiču že dovolj zvitega traku, lahko delamo preprogo. Lahko jo skvačkamo, spletemo ali pa stkemo. Bele krpice shranimo posebej na isti način kakor barvaste. Iz teh si spletemo vrvi.

Neguimo male živali!

Snaga v perutninarstvu je nadvse potrebna!

Red in snaga sta prvi pogoj za uspešno rejo in napredek v perutninarstvu. Da bodo kokoši zdrave, odporne in dobre nesnice, moramo predvsem paziti na snago. Večkrat sem opazil pri rejcih, ki goje večje število kokoši, da vse premalo ali celo nič ne pazijo na čistočo živali in kokošnjakov. Seveda se ne smemo čuditi, če se ti rejci pritožujejo radi slabe nesnosti svojih kokoši. Leto dni in še celo več ne očistijo kokošnjaka ter pri tem niti ne pomislijo, koliko mrčesa se v tem času zaredi, ki trpinči živali. V odpadkih je brez števila kužnih kal, škodljivih zdravju perutnine. Posebno v toplem poletnem času se rade pojavijo kužne bolezni in se razni mrčes neverjetno naglo razmnožuje. Nujno je tedaj potrebno, da vladata v kokošnjaku čistoča in snaga. Odpadke moramo vsak dan odstraniti in fla posuti s pepelom.

Vsaj vsaka dva meseca temeljito očistimo kokošnjak in razkužimo vso opravo. Po osnaženju pobelimo kokošnjak z apnenim beležem, ki mu pridenemo kakšno razkužilo (lizol, kreolin, kaporit), da uničimo vse zajedalce. Krmilna korita, napajalnike in ostale predmete pomijemo z vročim lugom! Očiščen kokošnjak sveže nasteljimo s senom ali z rezano slamo! Žagovina ni primerna, ker se v

njej prav rada zaredi golazen. Steljo v gnezdih moramo vsaj dvakrat na mesec premenjati. Nečisto iz z mrčesom okuženo gnezdo je prepogosto vzrok, da kokoši noče nesti, kjer si želimo ter si zato poišče skriven kraj.

Poglavje zase pa je vprašanje in ureditev gnojišča. Ravno pri tem se največ in hudo greši. Prostor (gnojišče) za odlaganje kokošjih odpadkov in druge nesnage naj bo čim dalje od prostora, kjer so kokoši. Če imajo kokoši odprt, neograjen prostor, naj bo gnojišče zavarovano, da kokoši nimajo dostopa, ker sicer ves dan grebejo po njem in zopet vso golazen, ki smo jo odstranili, poberejo ter prenesejo v očiščen kokošnjak.

Nekateri rejci smatrajo vse to za novotarijo, toda ne pomislijo, da sta v vsakem še tako majhnem perutninarstvu potrebna snaga in red, če hočemo dobiti od kokoši to, kar pričakujemo.

Mislím, da je odveč še posebej poudarjati, kako zelo važna panoga našega narodnega gospodarstva je perutninarstvo, s katerim se bavi v pretežni večini naš mali človek. Reja perutnine ga v današnjih težkih časih razveseljuje in mu tudi nudi priboljšek k njegovemu gmotnemu položaju.

Živali nas učijo

Ali ste že kdaj opazovali bolnega psa? Kdor ljubi vse stvarstvo, rastline, živali in kristale ter povsod vidi čudeže narave, večno lepe in zagonetne, a tudi nedvoumno modre, ljubi tudi pse, te najboljše neme in ginljivo hvaležne, resnično vdane prijatelje. Če psov v boleznih še niste opazovali, storite to in se — od njih učite!

Bolan pes se zateče na miren prostor, kjer leži in spi več ur, celo več dni ter se skoro ne gane. Včasih gre bljuvat, kar je očividno dobro za okrevanje, predvsem pa miruje in spi. Seveda je psu laže kakor nam, ker ga ne motijo misli in skrbi, toda skupna nam je potreba po mirovanju. Kar dela pes iz nagona, delajte ljudje zavedno: sproščajte vse mišice, pa mirujte in spite. So ljudje, ki leže mirno po več mesecev, da, celo par let in ozdravijo po najhujših poškodbah, ker so se znali sproščati temeljito ter prepuščati le naravi, da opravi svoje delo. Celo gotove vrste Vidovega plesa se dajo uspešno ozdraviti s sproščanjem in mirovanjem. Ti bolniki trpe navadno na krčevitem strahu in negotovosti. Mirovanje jih uspava in zdravi, trepetanje vek prestane, krvni pritisk in bitje žile padeta, bolezen se izboljša in sčasom izgine. Tako je spanje v miru in s popolnim sproščanjem napetosti mišičevja silno važno zdravilo, ki nič ne stane.

Če je naše telesno zdravje v resni nevarnosti, išče telo samo, da bi našlo zopet ravno-

težje: mobilizira vse zdravilne sokove, da bi vteple se bakterije uničilo in porušeno tkivo popravilo. Močne krvne toke pošilja na točke, ki so v nevarnosti in dvigne temperaturo, da ugonobi hitreje sovražnike. Zahteva pa za vse svoje ude popolnega miru. Vsakršno premikanje zadržuje zdravljenje, kajti premikanje izziva napetost, ki omejuje pretakanje sokov in krvi. Čim več torej dajemo besedo naravi, tem več je upanja, da narava zmaga. Sproščanje živčevja in mišičja je prvi važni korak do okrevanja. Devetkrat med deseterimi obolenji se ozdraviš sam, ako docela miruješ, se ves sprostiš in če le mogoče spiš. Zdravi, trdni ljudje vedo, da je spanje pol zdravja, zato tudi v betežnosti naprej iščejo zdravila z mirovanjem in spanjem.

*

* **Tudi pasja dlaka je uporabna za tkanine.** Današnji čas napravlja ljudi prav iznajdljive in tako poročajo listi o neki novi panogi, ki je bila v vojnem času odkrita: tudi pasja dlaka se da s pridom uporabiti v izdelovanju tkanin in daje dobro, trpežno blago, ki se bo brez dvoma dobro uveljavilo v oblačilni stroki. Pobuda za to je prišla iz Coma, kjer je fašistka Amalija Casartelli Pontiggia lani začela uporabljati pasjo dlako za tkanine. Tkala je tako, da je dlako mešala s prav majčkeno količino volne, in izkušnja je pokazala, da je na ta način izdelano blago trpežnejše od čisto volnenega.

Novice

* **Visoka odlikovanja.** Nj. Vel. Kralj in Cesar je na Ducejev predlog iz lastnega suverena nagiba odlikoval Eksk. msgr. Gregorija Rožmana, ljubljanskega škofa s kompturskim odlikovanjem reda Italijanske krone. S Suverenovim »motu proprio« je bil na Ducejev predlog podeljen križ častniškega viteza reda Italijanske Krone odvetniku dr. Juriju Adlešiču, ljubljanskemu županu. S Suverenovim »motu proprio« je bil dr. Ivan Pless na Ducejev predlog imenovan za viteza reda Italijanske Krone.

* **Duce je sprejel Visokega Komisarja.** Dne 2. oktobra je Duce sprejel Visokega Komisarja Eksk. Graziolija iz Ljubljane. Visoki Komisar je poročal o položaju v novi italijanski pokrajini, predvsem s političnih, gospodarskih in socialnih vidikov. Stanje je prav zadovoljivo. Visoki Komisar je nato poročal Duceju tudi o organizaciji ljubljanskega velesojma in o bližnji otvoritvi.

* **Družinske doklade za delavstvo.** Ministrski svet v Rimu je na svoji zadnji seji sklenil uveljaviti zakon, s katerim se bodo tudi v ljubljanski pokrajini uvedle družinske doklade za delavce in nameščence. Z uvedbo družinskih dokladov bo zlasti pomagano onim delavcem in nameščencem, ki imajo mnogoštevilne družine. Družinske doklade bodo delavcem v znatno pomoč, zlasti zato, ker bodo razbremenile mnoge člane prizadetih družin dodatnega dela, ki so ga morali opravljati zaradi nezadostnega zasluzka družinskega poglavarja.

* **Vlaki do St. Janža-rudnika.** Potniški vlaki, ki so doslej vozili samo do postaje Mokronog-Bistrica, vozijo zdaj do postaje St. Janž-rudnik. Ti vlaki se odslej ustavljajo tudi na postajah Pijavica in Tržišče. V petek dopoldne je že odpeljal prvi mešani vlak na novo otvorene proge.

* **Poslajte sinove v kmetijsko šolo.** Na pokrajinski kmetijski šoli na Grmu je za bodoče šolsko leto prostih še precej mest in to tako na celoletni kakor tudi na zimski šoli. Ravnanstvom šole vabi kmetovalce, da pošljejo svoje sinove, ki kažejo zanimanje za napredno kmetovanje, na ta zavod, kjer se bodo mogli temeljito izobraziti v vseh panogah kmetijstva in tudi razširiti svoje splošno znanje, ki je danes bolj potrebno kot kdajkoli poprej. V prvi vrsti pridejo v poštev pri sprejemu sinovi posestnikov, ki bodo ostali tudi po dovršeni šoli na domači kmetiji.

* **Lep življenjski praznik Frana Fajdige.** Preteklo nedeljo je praznoval 70-letnico gospod Fran Fajdiga iz Sodražice, bivajoč v Ljubljani. Pozna ga vsa Ribniška dolina in ves slovenski trgovski svet, saj so trgovske zveze njegovega podjetja segale še za časa njegovega očeta daleč naokrog. Fran Fajdiga je odlično vpejal stolarno in lesno industrijo v Sodražici ter uredil staro znano trgovino in gostilno. Že nekaj let vodita domača podjetja najstarejša sinova Ivan in Fran, slavljence pa se je umak v Ljubljano na oddih. Želimo mu še mnogo zdravja!

* **Zasluzni vzgojitelj.** Najstarejši slovenski vzgojitelj je g. France Kavčič, ki uživa zaslužen pokoj v svojem prijaznem domu pri Devici Mariji v Polju. Tega častitljivega starčka smo se že tudi spominjali v »Domovini«, saj mu je bilo usojeno praznovati že dokaj lepih življenjskih praznikov. Pretekli torek je nadučitelj France Kavčič duševno prav čil praznoval svoj 95. rojstni dan. Vsi znanci mu iskreno želijo, da bi dočakal stoletnico. — V Krčevini pri Mariboru je umrl v 82. letu upokojeni nadučitelj g. Josip Sabati. Bil je zgleden vzgojitelj, ki so ga v Hočah in na Zgornji Polskavi ohranili v trajno hvaležnem spominu. Prepeljali so ga iz Maribora v Zgornjo Polskavo in ga položili v družinsko grobnico. — V Ljubljani je pretekli ponedeljek umrl upokojeni učitelj Ferdo Wigele, ki je letos v juliju praznoval 70-letnico. Zapustil je najlepši spomin v raznih dolenskih in notranjskih krajih, še prav posebno v Loškem potoku, kjer je dolga leta vzgajal mladino. — Prejšnji petek popoldne je bil v Ljubljani položen k večnemu počitku upokojeni nadučitelj g. Josip Mažer, ki je prav

tako učeval visoko starost. V Ljubljani je počeval od leta 1872 do upokojitve leta 1903. Posebno vnet je bil za petje in glasbo; bil je prvi namestnik zborovodje Glasbene Matice. Pokojnim zaslužnim šolnikom bodi časten spomin, žalujočim naše iskreno sožalje!

* **Smrt podmaršala Ivana Lavriča.** Dne 23. septembra je umrl v Zagrebu upokojeni podmaršal Ivan Lavrič plemeniti Zaplaz. Dosegel je visoko starost 92 let. Bil je med redkimi Slovenci, ki so v bivši avstrijsko-ogrski armadi dosegli generalsko čast. Naši starejši rezervisti se ga gotovo še spominjajo. Bil je zelo sposoben častnik. Zadnja leta je užival pokoj v Zagrebu. Truplo so prepeljali v Maribor in ga 27. septembra položili v rodbinsko grobnico. Lep mu bodi spomin!

* **Smrt ugledne Slovenke.** Iz Gornjega grada so sporočili v Ljubljano, da je po daljšem bolehanju umrla ga. Josipina Zipkinova. Pokojnica je izšla iz skromne kmetijske družine Fletovih in je morala zgođaj iskati poštenega zasluzka po svetu. Prišla je v daljni Carigrad. S svojo lepoto in lepim značajem se je prikupila uglednemu in bogatemu ruskemu trgovcu s perzijskimi preprogami. Tako je postala gospodinja velikega doma, v katerem so se shajali najznamenitejši carigradski velikaši. Gospa Zipkinova je pa vedno ohranila globoko ljubezen do svoje rodne zemlje. Prihajala je pogosto v svoj dragi Gornji grad na oddih, kjer je imela graščino, in ni štedila s svojo veliko darežljivostjo. Mnogi siromaki in javne ustanove so bili deležni njene podpore. Izpolnila se ji je poslednja želja, da počiva v domači zemlji. Pogreb je bil pretekli petek iz njenega grada na farno pokopališče. Časten ji spomin!

* **Upokojencem!** Finančna direkcija v Ljubljani razglasa: Visoki komisariat za ljubljansko pokrajino je odredil, da morajo vsi državni uslužbenci imeti za veljavno legitimiranje oblastvenim organom uradno potrđilo o svoji službeni zaposlitvi. Isto velja tudi za vse državne upokojence. Zato se pozivajo vsi upokojenci, katerim izplačuje pokojnino finančna direkcija v Ljubljani, naj ji svoje železniške legitimacije takoj predložijo, da jih opremi s takim potrđilom. Predložiti je tudi železniške legitimacije vseh upokojencev rodinskih članov, ki posedujejo te legitimacije. Zaradi ugotovitve istovetnosti je treba legitimaciji priložiti odrezek čekovne nakaznice zadnjega meseca, za katerega je bila pokojnina že izplačana. Upokojenci, ki prebivajo v Ljubljani, naj oddajo svoje legitimacije pri finančni direkciji, vhod Poljanska cesta, pritlično, soba št. 3. Opozarjajo se vsi drž. upokojenci, da železniške blagajne ne izdajajo več polovičnih vozniških listkov na legitimacije, ki niso opremljene z zgornjim uradnim potrđilom.

* **Slovenski čebelar.** Pravkar je uredništvo prejelo 9. in 10. številko tega lista, ki ga izdaja Slovensko čebelarstvo društvo v Ljubljani. Ko smo prečitali list, smo ugotovili, da je članek zanimivejši od članka. Tako razpravljata Stane Mihelič o »Jesenskem krmeljenju čebel«, urednik o »Življenju čebel pozimi«, Slavko Raič o »Raznih načinih čebelarjenja« in o »Križih in težavah slovenskega prevažalca«. Zelo zanimiv je članek »Čebelarjenje v okolici Kobarida pred vojno«. S člankom je ohranjen znanec lep kos zgodovine slovenskega čebelarstva. V čitvu za začetnike so priobčena navodila za čebelarje v septembru in oktobru. Urednik se v toplih besedah spominja Ivana Sajevica, ki kot 90-letnik še vedno čebelari v Stari vasi pri Postojni. Društvo vabi k ponovnemu pristopu čebelarje po Goriškem in na Krasu. Prav zanimiv in poučen je »Kotiček za radovedneže« in »Drobir«. Pestrost čitva poživlja C. Golarjeva »Čebela jeseni, ki pravi v 7. kitici: A četudi letos, dragi, ni rodilo na polje — z upanjem se tolažimo: Bo pa drugo leto bolj!

* **Iz vodnjaka so jo rešili.** Prejšnjo soboto popoldne so v Semiču slišali izletniki iz vodnjaka v bližini kolodvora obupne klice na pomoč. Ko so prihiteli do vodnjaka, so našli v njem že popolnoma onemoglo 34letno kuharico S. A., ki so jo s pomočjo vedra in lestve v zadnjem hipu rešili iz vodnjaka. Po pripovedovanju rešenke ji je pri zajemanju vode spodrsnilo, zaradi česar je izgubila ravnotežje in padla v vodnjak.

Iz Trsta in Gorice

Trgatev v polnem razmahu. Sonce zadnjih dveh tednov je odškodovalo vinogradnike za letošnje deževno poletje. Grozdje je lepo dozorelo. Najprej se je pričela trgati v krajih blizu morja in v Istri, na Krasu pa so še potrpežljivi, saj so vedno dobrih 14 dni za Trstom. Vseposod je bilo veselo pripravljanje na trgati, po nekaterih cerkvah je bilo tudi opravilo, nakar so ljudje odhiteli v vinograde. Zdaj se po vsem Goriškem širi prijetna vonj kinečega mošta. Trgatev je bila letos zadovoljiva tako v pogledu količine in sladkobe, izvzemši seveda tiste nesrečne kraje, koder je klestila toča.

S pričetkom šolskega leta je tudi življenje v Trstu in Gorici postalo dosti bolj živahno, kakor je poleti. Pričetek šolskega leta se je zlasti v Trstu praznoval preteklo soboto z velikimi slovesnostmi, ki so bile letos predvsem posvečene spominu padlih bivših učencev in dijakov tržaških šol.

Spomenik na Vodcah bo lep, umetniško zgrajena kostnica, do katere bo držala cesta s Sv. Gore po grebenu pogorja. Goriški prefekt je odobril vse kredite, ki so potrebni za popravilo ceste na Sv. Goro in na vrh Vodca.

V Kostanjevici na Krasu je umrl 26. septembra dolgoletni pismonoša Ivan Spazzani, splošno znan pod imenom Nani. Polnih 30 let je bil v poštni službi in si pač lahko predstavljamo, koliko poti je premeril. Vsi so ga imeli radi. Lastne družine ni imel, bil je pa doma v vsaki hiši. Umrl je nagle smrti. Na stanovanju so ga našli mirno zasulega. Fantje in dekleta so preskrbeli, da je bil pogreb kar veličasten.

Na soprogo je čakal, pa je smrt dočakal. Nenadne smrti je umrl v Trstu znani odvetnik dr. Hugo Gavazzi. Te dni je pričakoval svojo soprogo, ki se je vračala s potovanjem. Ob neki tramvajski progi ga je zadela srčna kap, še preden je soproga prispela. Zgleda se je pri priči mrtve. — V Borštu pri Trstu je umrla v starosti 44 let ga. Marija Primožičeva. Številni domačini so jo spremljali na zadnji poti.

Dve žalostni smrti. V Trstu se je na nekem trgu zgrudil neznanec in se zviljal v grozljivih bolečinah. Reševalci so ga prepeljali v bolnišnico, vendar je že med vožnjo izdihnil. Dognali so, da je neki Valentin Tortul. Ni pa znano, od kod je in kak je bil vzrok njegove nenadne smrti. — V tržaško bolnišnico so pripeljali 20letnega Albina Semca iz Milj, ki se je nevarno opeknel. Napadla ga je božjast in se je zgrudil čez ognjišče, v katerem je še gorelo. Nezavest je bila tako globoka, da se siromak ni zbudil, čeprav mu je levica ostala v žerjavi in je čisto ogorela. Dobil te še druge smrtno nevarne poškodbe.

Nenavadna nesreča pri pogrebu. Prejšnji četrtek je bil v naselju Ameriki pri Spodnji Idriji pogreb rudarjeve žene Marije Hladnikove. Ko so hoteli truplo prepeljati na pokopališče in so obračali voz, sta iznenada padla z njega 75-letna Marija Mlinarjeva in mladoletni Ludvik Mlinar, ki je vodil konja. Bil je prešibak, da bi konja zadržal, pa so oba konji vlekli več ko sto metrov po cesti, dokler ju niso ustavili ljudje. Oba sta dobila precej občutne poškodbe na nogah. Na mesto je bil poklican zdravnik dr. Braggion, ki jima je nudil prvo pomoč. Spričo dejstva, da je Hladnikovo družino zadela zelo huda nesreča — saj so pred mesecem zagrebli tudi 84-letnega očeta — je nenavadna nezgoda v vsej okolici vzbudila še iskrenije obžalovanje.

Z Gorenjskega

Ureditev gradbenega gospodarstva na Gorenjskem. Ker je zadnje mesece primanjkovalo gradbenih delavcev, je bilo treba na Gorenjskem omejiti število novih zidav v pogledu števila in načina. Načelnik civilne uprave je zatorej odredil, da se prijavijo vse nameravane zgradbe, ki presegajo nad 500 mark stroškov. Prijaviti je treba splošne zasebne in javne vrtalne in talne zgradbe, ki so se pričele po 16. avgustu. Priglasiti je treba vse nove zgradbe, predelave, razširjevalne in popravne zgradbe. Najkasneje 4 tedne pred

začetkom gradnje se mora vložiti prijava pri pristojnem delovnem uradu. Vsaka kršitev se brezpogojno kaznuje.

Igra prirode. Gobarica Marija Kernova iz Vodice je našla v gozdu jurčka-dvojčka tako čudno zrasla, da je rasel iz večjega, 12 cm visokega gobana iz sredine vrhu klobuka njegov 7 cm visoki dvojček. Zanimivi primerek je kupil neki Anton Reischel iz Celovca.

I. Spodnje Stajerske

Vinogradi v celjski okolici obetajo letos zelo dobro. Lísti obnavljajo spomine na nekdanje dobre letine, med katerimi je bila najslajnejša jeseni 1499., ko ni bilo dovolj posode, da bi spravili vse vino. Kronika pravi, da je takrat trgovec trajala dan in noč, dokler ni začelo snežiti. Vino je bilo tako poceni, da so se ga mnogi napili do nezavesti in so v pijanosti umrli.

Zrtev dela. 29-letni ključavničar Ivan Savnik iz Nove vasi je bil zaposlen pri nekem mariborskem podjetju. Pri delu mu je padel 600 kg težak kos železa s tolikšno silo na desno stegno, da mu je nogo dobesedno zdrobilo in odtrgalo. Odsekana noga je zletela nesrečnežu v glavo. V brezupnem stanju je bil Ivan Savnik prepeljan v bolnišnico.

Kjer se prepirata ... jo lahko tretji dobi po glavi ... Nekdanji pregovor se je torej spremenil, o čemer nam priča naslednji dogodek: 29-letna gospodinjska pomočnica Magda Cafnikova je šla kupovat potrebšćine v neko trgovino na Pobrežju. Prišla pa je tja v nesrečni minuti, ko se je trgovec ravno najhuje prepiral s svojo ženico. Ker ženice ni mogel drugače ukrotiti, je pograbil pločevinasto kanto in jo zagnal proti svoji boljši polovici. Toda, čeprav je njegova boljša polovica prav izdatna, se je razburjeni trgovec izkazal za slabega strelca. Ni namreč zadel svoje žene, marveč je kanta priletela nedolžni Cafnikovi v glavo in ji je prebila čelo. Uboga Magda se je kar zgrudila, kajti na čelu ji je zazijala velika, močno krvaveča rana. Magdo so z reševalnim avtom odpeljali v bolnišnico, trgovec in trgovka pa se bosta po sodni obravnavi lahko dalje prepirala. Škodo bosta seveda tudi plačala.

Huda nesreča tovarnarja Zelenke. Tovarnar pohištva Ervin Zelenka v Mariboru je imel v nedeljo obisk. Pripeljal se je k njemu neki prijatelj iz Gradca, ki je zadnje dni poslovno potoval z avtom po Spodnjem Stajerskem. Povalil je Zelenko in njegovo ženo na izlet. Ko so se vračali zvečer proti Mariboru, je ob njih zdrsnil motorist, ki je avto nekoliko poškodoval. Ko so škodo popravili in je hotel Zelenka spet stopiti v avto, je mimo prihitel težak tovorni avto. Potegnili je Zelenko za plašč in ga vlekel kakih 30 metrov po tleh s seboj. Zelenka je s ponovnimi udarci ob tla dobil hude poškodbe po glavi in životu. Nezavestnega so prepeljali v bolnišnico v Gradcu, kjer pa je kmalu izdihnil. Star je bil 37 let. Truplo so prepeljali domov v Maribor in ga pokopali na mestnem pokopališču.

Iz Hrvatske

Italijanski generalni konzulat v Dubrovniku. Kraljevina Italija je bila v Dubrovniku že dolga leta zastopana po svojem konzulu. Pred nekaj dnevi je bil italijanski konzulat povišan v generalni konzulat z razširjenim uradnim področjem. Dosedanji konzul g. Americo Gigli je zapustil Dubrovnik, nakar je službo generalnega konzula prevzel g. A. Mammellella.

Deset komunistov za 1 ustaša. Hrvatski uradni list je objavil poveljni dekret, ki določa, da bo v bodočih primerih komunističnih atentatov, v katerih bi izgubilo življenje eden ali več ljudi, pa krivcev ne bo mogoče izslediti, kaznovano s smrtjo 10 komunističnih prvakov za vsako žrtev.

Policijska ura je spet podaljšana. Od preteklega ponedeljka dalje je v Zagrebu spet dovoljeno do 23. ure bivati na ulicah. Toda točno ob 23. uri se morajo zapreti vsi javni lokali, kinematografi in gledališča. Tramvajski (munjovozni) promet se mora takisto ustaviti ob 23. uri in morajo poslednji vozovi kreniti s krajnih postaj proti mestu ob 22.30. Od 23. ure zvečer do 5. zjutraj je zabranjeno

vsako kretanje po ulicah in zadrževanje v javnih lokalih. Kogar prime policija ali ustaška straža, mora v zapor in bo strogo kaznovan.

Poostrene kazni za ponočnjake. Nedavno noč je bilo v Zagrebu prijetih kar 50 oseb, ki so prekoracile policijsko uro. Vsi so bili ostro kaznovani. Globa znaša do 3000 kun, zaporna kazen pa do enega meseca. Dva ponočnjaka sta bila odposlana v taborišče na prisilno delo. Zagrebška policijska uprava je ponovno najresneje opozorila, da bodo ponočnjaki poslej kaznovani s še hujšimi kaznimi, ker je treba napraviti konec kršitvam policijske ure.

Gradnja velike asfaltirane ceste, ki bo vezala Zagreb z Nemčijo, se je pričela. Cesta bo na odseku iz Zagreba do Ptuja dovršena do prihodnje jeseni. In sicer je dolga od Zagreba do Varaždina 63, od Varaždina do nemške meje pa 23 km, skupaj torej 86 km. Služila bo velikemu prometu in bo široka 8 metrov, kakor ostale avtomobilske ceste na Hrvatskem. Zaposlenih bo okrog 10.000 delavcev in je odobrenih 150 milijonov kun kredita.

Odločno pobijanje bele kuge. Svoičasno poročali o ostrih zakonskih določbah, ki naj zagotovijo hrvatskemu narodu zdrav naraščanje in zatro nasilno in samovoljno preprečevanje porogov. Zdaj je ministrstvo za narodno zdravstvo postavilo posebne poverjenike po bolnišnicah, katerih naloga je skrbeti, da se bodo upoštevale zakonske določbe za pobijanje bele kuge. Glavno poverjeništvó je v Zagrebu, ostali poverjeniki in njihovi namestniki po so postavljeni v Osijeku, Banjaluki, Sarajevu, Dubrovniku in Gospiću.

Upravna občina Bregana je bila ustanovljena z zakonsko odredbo od 27. septembra. Obsega naslednje zaselke: Bregansko selo, Jesenice na Savi, Novo vas, Obrežje in Rajec, dalje od dosedanje upravne občine Podvrh se Nošičselo in Podvrh ter od občine Otruševac vasi Bistrac in Mala Jazbina, nadalje Lug in Samoborski Klokočevac. Upravna občina Bregana je priključena samoborskemu okraju. Slovenski živelj tvori znaten del te nove hrvatske občine.

Za reguliranje Bregane je odobrenih 2.700.000 kun. Cim je bila nedavno nemška meja preložena od Bregane na Sotlo, se je hrvatska država odločila regulirati ta nevarni potok, ki so ga krotili že prejšnje čase. Potok je treba regulirati od izliva v Savo do vasi Čadra, v dolžini 8 km, koder ob neurjih najbolj poplavlja okolico. Načrti za regulacijo so že gotovi in se bodo izvršili na podoben način kakor na potoku Gradnji pri Samoboru. Zaposleni bodo tisti delavci, ki so doslej delali na cestah pod nemško upravo.

Urejanje Save. Povodnji v zadnjih letih so pokazale, da je prav posebno nujna ureditev Save med Bosanskim Šamcem in Brčkim. Hrvatska vlada je za ta odsek odobrila 10 milijonov kun kredita in zdaj gradi 1200 delavčev nasipi pri Tolisu, Orašju, Vidovici in Krepšiću. Z nasipi bodo zavarovali okrog 30.000 orahov plodne zemlje.

Manifestacija hrvatskih delavcev v Nemčiji. V teku oktobra bodo priredili hrvatski delavci v Nemčiji veliko zborovanje. Ni še odločeno, ali bo zborovanje v Berlinu ali Monakovem. Udeležili se ga bodo tudi številni predstavniki hrvatske države v Berlinu in povabljen je vodja nemške delavske fronte dr. Robert Ley. Zadnji čas je tudi v Hamburgu zaposlenih okrog 800 hrvatskih delavcev.

800 barak za državno častno delovno službo izdelujejo v tovarni vagonov v Brodu. Delavske dnevnicke pri izdelavi teh barak bodo skupno znašale 60 milijonov kun. Tovarna v Brodu zaposluje zdaj 1200 delavcev, toda kadar je v polnem obratu, lahko zaposli 3500 delavcev. »Hrvatski narod« pravi, da bo imela brodska tovarna še važno vlogo v hrvatskem gospodarstvu. Barake, ki jih pravkar izdelujejo, bodo izdelane docela po nemškem zgledu in bodo z lahkoto prenosne.

Izumiranje fazanov. V hrvatskih listih poroča neki lovec, da se že dalje časa v raznih krajih opaža, kako izumira rod fazanov in to celo tudi tam, kjer so razmere za življenje tega pestrega gozdnega kokota zadosti ugodne. Vzroke iščejo navadno v zunanjih okolišćinah: v brezobzirnem odstrelku, v vznemir-

jenju in raznih drugih vplivih prodirajoče civilizacije. Toda že leta 1925 so v berlinskem živalskem vrtu ugotovili posebno bolezen fazanov, vnetje pljuć in slepića. Zunanji znaki te bolezni so, da s perjem nepokrita mesta na glavi potemniijo. Ta bolezen je bila doslej opazovana samo pri kokoših, fazanih in pavih. Poročila o tej bolezni prihajajo iz raznih krajev. Vsekakor je treba, da sleherni lovec in gozdar posveti temu pojavu najvećjo pozornost.

Nové cene jajc v Zagrebu. Zagrebško mestno poglavarstvo je določilo naslednje nove cene jajc: sveža pa po 2.50 kun, plavajoća pa 2.25, iz apna vzeta pa po 2 kuni. Kdor dražje prodaja, lahko pride pred preki sod.

Iz Srbije

Uredba o naglih sodišćih. Srbska vlada je razglasila uredbo o naglih sodišćih za vse civilne osebe. Pred to sodišće pride vsakdo, ki poškoduje ali skuša poškodovati državno premoženje in javne naprave, dalje vsakdo, kdor na kakršen koli način sodeluje z napadalci ter jim daje hrano ali prenočišće. Sodišće izreka samo smrtno kazen, ki se izvrši z ustrelnitvijo.

Prostovoljski oddelki so se začeli organizirati v Srbiji za pobijanje napadajoćih komunistov. Med prostovoljce se v glavni prijavlja Ljotićeva mladina, ki je organizirana v posebnih zašćitnih oddelkih in nosi orožje. Minister za delo je pozval tudi vse gojence bivših podoficirskih šol, da se nemudno javijo vojaškemu poveljstvu.

Namestitve. Vrsta slovenskih sodnikov ter učiteljev ljudskih in mešćanskih šol je dobila službo v Srbiji. Znatno pa je še število onih Slovencev, ki še čakajo na namestitev.

Sklad za podpiranje priseljencev, državnih in banovinskih uradnikov, upokojenecv in njihovih družin je ustanovila srbska vlada s posebno zakonsko odredbo. Sklad je ustanovljen pri Poštni hranilnici, lastnik sklada pa je finanćno ministrstvo.

Srbija bo zgradila več tovarn za izdelavo olja. Srbsko kmetijsko ministrstvo je zaradi pomanjkanja olja sklenilo zgraditi več manjših tovarn za izdelavo olja iz raznega oljnateta semenja in košćice.

Tramvajski promet v Beogradu je v novih razmerah moćno živahen. Beograjska mestna občina je zatorej pozvala prebivalstvo, naj do skrajnih mej varčuje z elektriko. Poraba toka se je zelo zvišala, elektrićna centrala ima pa vedno manj premoaga za pogon strojev.

Sladkorna pesa se je letos v Srbiji dobro obnesla. Sladkorna tovarna v Čupriji je kmetom pred setvijo izplaćala 11 milijonov dinarjev predujma, da jim je olajšala obdelovanje zemlje in nakup živine. Zaradi vojne ta kmetje niso mogli docela izkoristiti vsega polja in je bilo za tovarno v Čupriji izkorišćenih le 4700 hektarjev. Povprećni donos pa je boljši kakor lani. Vsega skupaj cenijo letošnjo letino sladkorne pese v Srbiji na 8500 do 9500 vagonov. Srbija je pripravljena izročiti hrvatskim sladkornim tovarnam nekaj tisoć ton sladkorne pese v zamenjavo za kurivo, zlasti za premog. Hrvatska vlada je uvoz do 5000 ton sladkorja oprostila vseh carin in pavšalnega prometnega davka.

Stroge kazni za peke. Policijski ravnatelj v Beogradu je najstrožje opomnil beograjske peke, da morajo vsak dan speći zadosti kruha iz moke, ki jo dobe na razpolago. Kdor ne mara peći ali skriva moko, ga zadene huda kazen. V Nišu je policijsko ravnateljstvo prepovedalo peći vsakovrstno belo pecivo oziroma slašćice.

Železnićki promet v Banatu. Kljub svoji legi med dvema rekama, ki sta bili ob zadnji vojni najbolj prizadeti (porušeni mostovi na Donavi in Tisi), je Banat docela obnovil železnićske zveze na vse strani. Zdaj je Banat spet zvezan z inozemstvom in zaledjem po železnici in rećni plovbi. Posebno živahen je promet z vlačilci med Smederevom in Kovinom. Obe mesti imata železnico speljano do Donave. Blagovni promet se gladko pokravlja, da krije vse potrebe in zahteve teh pokrajin. Dve železnićki progji iz Banata vodita preko Moravice v Rumunijo in preko Velike Kikinde na Madžarsko.

Po širnem svetu

× Na daljavo bomo gledali. Italijanski listi poročajo iz Berlina, da so v zadnjem času oblasti zelo mnogo storile za enega izmed najčudovitejših človeških izumov poslednjega časa — televizije ali gledanja na daljavo. V Berlinu so opremili s televizijskimi aparati posebne prostore, ki so ves dan dostopni obiskovalcem, da pred napravami, podobnimi radijskim zvočnikom, lahko gledajo razvoj nogometne tekme daleč kje proč ali pa prisostvujejo predvajanju filma, ne da bi bili v kinematografski dvorani itd. Tudi v mnogih bolnišnicah so že postavili sprejemne televizijske naprave, ki predvajajo redne programe. Za vojne ranjence je to prav prijetna zabava, saj so istočasno z dogajanjem navzočni pri dogodkih, čeprav so navezani na posteljo in se ne morejo premakniti. Televizijski programi obsegajo za sedaj predvajanje zvočnih filmov raznih zabavnih prizorov in dnevnih dogodkov.

× Operacija srca, ki so se vanj započile škarje. V Firenci so v otroški bolnici »Meyer« poskusili z nenavadno operacijo, ki je sijajno uspela. Operirali so nekega 13-letnega dečka in mu zašili srce, v katerem je zijala globoka rana, zadana s škarjami. Prof. Gaetano Mangione brž je slutil, da ima deček rano na srcu, in se je takoj odločil za operacijo. Posekal je dečku na levi strani količino strjene krvi in potem lepo zašil rano nad desnim srčnim prekatom, kamor so se bile dečku započile škarje. Nazadnje je potem zašil še odprtino, ki jo je bil naredil v prsnem košu, da je mogel do srca. Zdravnik prof. Gaetano Mangione je dal dečku pred operacijo narkozo etra. Operacija je bila opravljena v nekaj več kot četrt ure. Deček je bil tako rešen gotove smrti. Dečkovo zdravstveno stanje se je potem hitro zboljšalo, kar je najboljši dokaz, da je imela ta izredna operacija popoln uspeh.

× Trinajst rudarjev pod ruševinami. Pod nekimi hribom v bližini španskega mesta Fuente Arcada so rudarji kopali nov podzemljski rov, da bi prišli do ležišča volframa. Neradno se je rov zrušil. Trinajst mož je ostalo pod ruševinami mrtvih.

× Čudna bolezen avstralske deklice. Na Havajskem otočju se je ustavila pred kratkim avstralska družina Brest, ker je morala nenadno prekiniti svoje potovanje zaradi poslabšane stanja hčerke, ki že pet let trpi na čudni bolezn — kostolomnici. Kostil dekleta so tako krhke, da so se doslej na raznih mestih že 45krat prelomile. Ta bolezen je v medicini znana, vendar ni bil doslej znan noben tako težek primer, kajti pri tem dekletu se kosti lomijo tudi brez kakih zunanjih vplivov ali udarcov. Hčerka nesrečne družine je sedaj v bolnišnici, kjer so jo povsem ovili v vato in mavec.

× 13-letni korporal. V nekem bataljonu finskih strelcev imajo kot kaprola 13-letnega dečka, ki se je izkazal že v raznih bojih. Sedaj so ga ranjenega oddali v bolnišnico. Deček, ki ga je oče že od najmlajših let vzgajal v vojaškem duhu, in ki se je že kot otrok vadil na streliščih, se lahko ponaša, da so deluje v svoji drugi vojni, kajti udeležil se je že lani prve rusko-finske vojne.

× Volkovi in medvedi na Bolgarskem. Ravnateljstvo za bolgarsko gozdno gospodarstvo je izdalo navodila, kako naj se letošnjo zimo pokončuje volčja nadloga. Kmetje dobijo primerno količino strihnina. Zakon o zaščiti prirode pa strogo prepoveduje uničevanje ali streljanje medvedov v vsej bolgarski državi.

× Živinska kuga na Kitajskem. V severno-zapadnih delih Mandžukva že nekaj časa razsaja živinska kuga, ki je povzročila v živinoreji velikansko škodo. Zanimiva je ugotovitev lista »Kokutsu«, ki poroča, da gre v tem primeru za sabotažno dejanje, ki ga je povzročil tuji državljani, čigar narodnost doslej ni bila objavljena. V teku preiskave je namreč mandžurska policija pri tujcu našla stekleničko, v kateri je bilo 12 gramov bacilne kulture, ki povzroča živinsko kugo. Tujec je takoj po aretaciji izvršil samomor. Epidemija se je razširila v pokrajinah Hailan, Mingan, Kirin in Pingkiang. Mnogo konj, ovac in goveda je po-

ginilo. Prebivalstvo je v velikem strahu in so oblasti ukrenile vse mogoče, da bi nevarno bolezen zajezile. Izolirali so številne zgradbe ter odredile splošno cepljenje. Ljudje smejo obiskovati gledališča, kinematografe, gostilne in druge javne lokale le pod pogojem, da se ob vходу izkažejo s potrdilom, da so se dali cepiti. Skrivanje bolezni strogo kaznujejo, po drugi strani so razpisali znatne nagrade za osebe, ki bi obvestile oblasti o novih ognjiščih kuge.

× 20 milijonov ljudi je slišalo smrtni krik. Dramatičen dogodek se je zgodil nedavno pred mikrofonom čikaškega radia. Ameriški dramatik Howard je čital odlomek iz svoje drame. V tem odlomku je tudi stavek: »Pomagajte mi, umiram...« Ko je Howard prečital ta stavek, je omedlel. Zadel ga je kap. Napovedovalec je sporočil poslušalcem pretresljivo smrt pesnika, nato pa je radijska postaja nadaljevala svoj spored. Kakor so v naslednjih tednih ugotovili po dopisih, ki jih je prejela postaja, je pesnikov smrtni krik slišalo 20 milijonov poslušalcev, ki so šele naknadno od napovedovalca izvedeli, da je bil to resničen smrtni krik.

× Številka, ki je dvakrat zadela glavni dobitek. Po letošnjem žrebanju v nemški državni loteriji je nemško časopisje objavilo vse številke, ki so v preteklih letih prinesle imetnikom srečk glavne dobitke. Ta pregled kaže, da si je sreča izbirala različna števila, ko je delila svoja bogata darila. Loterijsko žrebanje je v Nemčiji že zelo staro, saj deluje ta ustanova od leta 1794 naprej. V vsem tem času se je zgodilo samo enkrat, in sicer v letu 1825, da je bila znova izvečena številka, na katero je že prej padel glavni dobitek. Ponovno izžrebanje številke 39.093 je takrat vzbudilo po vsej Nemčiji veliko prahu in mnogi so hoteli vedeti, da je sreči pomagala tudi človeška volja in ne samo slepa usoda. Enaka številka je bil namreč izžrebana že leta 1800.

× Po štirih letih najdeno truplo. V kraju Lecco v severni Italiji sta pred dnevi dva ribiča slučajno privlekla na dan v svojih mrežah truplo, ki je bilo že zelo razpadlo. Preiskava je ugotovila, da gre za truplo mehanika Adona Poltija iz Onna, ki je v noči 5. novembra 1937, ko se je vračal z dela, postal žrtev nenavadne vihere na jezeru, preko katerega se je hotel peljati s čolnom. Iskanje trupla je bilo tedaj zaman. Po štirih letih sta ga sedaj našla dva ribiča. Ugotovitev istovetnosti pokojnega mehanika bi bila zelo težka, ako ga ne bi bili spoznali njegovi sorodniki po majici in hlačnem pasu, ki ju je še vedno imel na sebi, dočim je ostala obleka že razpadla.

× Kit je potegnil kita v morje. Čeprav je znano, da je med živalmi na splošno velika vzajemnost, je gotovo vreden posebne omembe izreden tak primer, ki so ga doživeli ribiči ob norveški obali pri Trondhjemu. Morje je zagnalo preveč na plitvo mladega kita, dolgega tri metre. V bližini je bila vprav tedaj skupina norveških ribičev, ki so brž opazili, kako izredna prilika se jim nudi. Hitro so se vrgli na kita in ga pobili. Nato so ga pustili na mestu in odšli iskat primerno vozilo, da bi žival odpeljali domov. Ko pa so se vrnili, so doživeli novo, še bolj nenavadno presenečenje ko prej. Kita, ki so ga bili prej ubili, ni bilo več tam. Medtem, ko so bili odsotni, je prišel ponj drug kit, ki je mrtvega »tovariša« izvelel nazaj na odprto morje. To se mu je posrečilo storiti ravno še pravočasno, kajti ribiči so se vrnili k obali vprav v trenutku, ko sta se živali zmagoslavno izmuznili, da ju ribiči niso mogli več doseči.

× Vpliv zelenjave na človeški značaj. Ugledni danski biolog prof. Kaaken je objavil posebno razpravo o vplivu zelenjave in sočivja ter rastlinske hrane sploh na človeški značaj. V svoji razpravi ugotavlja med drugim na osnovi dolgoletnih izkušenj, da vpliva n. pr. špinata na ojačenje človeške volje; fižol (zlasti beli) vpliva na ojačenje živčevja in je v tem pogledu bolj priporočljiv od mesa. Izogniti pa se je po njegovem mnenju treba

prevelikemu uživanju graha, češ da vpliva ta pri moškem na površnost značaja, pri ženskah pa povzroča domišljavost. Zelo ugodno vpliva končno na človeški značaj zelje, ki krepi vztrajnost in odpornost.

Prečudna pravda za odrezano nogo

Čudno pravdo so imeli letos nekje v belgijskem Kongu. Vpliven poglavar nekega tamkajšnjega plemena je moral privoliti v to, da so mu zdravniki odrezali desno nogo, ker se mu je naredil na njej tako hud prisaed, da bi bil gotovo umrl, vsaj zdravniki so bili takšnega mnenja, če bi ne dovolil, da mu nogo odrežejo. No, pa na vse zadnje to še ni nič posebnega, saj je na svetu še toliko drugih ljudi, ki morajo pod operacijski nož. Posebno je v tem, da je poglavar po operaciji zahteval, da mu morajo zdravniki s klinike, na kateri je bil operiran, vrniti odrezano nogo, kajti v tistih krajih je takšna navada, da ima vsak pravico zahtevati svoj odrezani ud nazaj, da ga potem lahko — pojé. Dober tek!

Spričo takšne zahteve so bili zdravniki nemalo v zadregi. Obrnili so se celo na pokrajinskega guvernerja za svet. Ta jim je odgovoril, da nimajo prav nobenega vzroka odkloniti poglavarjevo zahtevo in si pridržati odrezano nogo, kajti čeprav je zdaj odrezana, je vendar njegova last. Zdravniki so se po tem nasvetu, oziroma rabsodbi guvernerja tudi ravnali in izročili operiranemu poglavarju odrezano nogo nazaj. Nesreča pa je bila spet v tem, da so jo bili dali v špirit. Že si je z njo polnil želodec, a kar mu ni šla v slast. Ves razjarjen jo je pustil in takoj je šel tožiti zdravnike, ker so nogo dali v špirit, da je tako postala neuporabna. Kako je sodišče rabsodilo, se še ne ve, vsekakor pa to res ni tako vsakdanja pravda.

Starost ljudi, živali in dreves

Če postane kdo sto let star, imajo vsi to za nekaj izrednega in mnogo se o tem piše in razpravlja tudi v časopisih. Toda še bolj zanimivo je pogledati v živalski in rastlinski svet in ugotoviti, katera živa bitja dosežejo prav posebno visoko starost. Človek med živimi bitji še izdaleka ni tisto bitje, ki živi najdalje. Sicer je res, da je pred kratkim umrl v Turčiji mož, ki je bil 132 let star, bil je torej rojen v času, ko slavni Napoleon še ni bil francoski cesar. Tako stari ljudje pa so velike izjeme.

Že med pticami jih je precejšnje število, ki postanejo starejše kakor človek. Nekega morskega orla so imeli nekje v živalskem vrtu v ujetništvu 104 leta in na Dunaju je živel jastreb celo 118 let. Pri tem pa še ni bilo mogoče ugotoviti, koliko časa sta živel ti dve ptici preden so ju ujeli. Tudi papigam je namenjeno dolgo življenje, saj žive nekateri do 200 let. Prekosi jih pa, kar se starosti tiče, labod, ki doseže lahko pod ugodnimi pogoji starost daleč čez stoletje.

Metuzalema med živalmi imenujemo večkrat želvo. Njene najvišje starosti do sedaj še niso mogli ugotoviti. Med želvami jih je nekaj, ki so bile že takrat, ko so jih ujeli, velike in stare in še danes (po 250 letih!) žive v ujetništvu. Zelo priletni postanejo tudi nekateri vodni prebivalci. Ščuka doseže starost 150 let, krap pa tudi 250. Tako visoko starost živi tudi slon.

Vse te številke pa se nam zde prav neznačajne, če pogledamo nekoliko v kraljestvo dreves. Med njimi bukev s svojimi 300 leti starosti skoraj ne more tekmovati z lipo in hrastom, ki dosežeta starost 1000 let. Pa tudi ne s smreko s 1200 leti in jelko s 1500 leti. Konec preteklega stoletja so požagali v Ameriki bor, čigar starost so po letnicah (zrasteh v lesu) preračunali na 1541 let. To staro častljivo drevo pa poseka po starosti še neke vrste hrast, ki doseže tudi 2000 let. Najbolj dolgo življenje med drevjem pa ima tisa, ki je v nekaterih deželah Evrope že popolnoma iztrebljena. Ker ta drevesa zelo počasi raste, so tise z obsegom enega metra večkrat preko tisoč let stare. V Angliji raste še danes tako drevo, ki je preko 3000 let staro. Ali zna kdo izmed vas izračunati, kdaj je to drevo preživelo svoja mladostna leta?

Smo zdravje :::::

JEZA

— Zakaj se pa Jera tako jezi na svojega ženina?
— Prosila ga je, naj ugane, koliko je stara.
— No, in?
— In ta klada nerodna je res ugibal.

OCE IN SIN

— Oče, zakaj pa leti zrakoplov tako hitro?
— Ker se mu pač muči...
— Oče, zakaj pa je zrakoplov kakor kakšna cigara?
— Mora že tako biti.
— Oče...
Tedaj se je oče razjezil, vsekaj je fanta in rekel:
— Hudiča, nehaj že vendar s tem prismojenim očetom!

NA ŽENSKEM ZBOROVANJU

Pobornica za žensko enakopravnost:
*... pa mi recite, kje bi bili možje, če ne bi bilo nas?
Glas v ozadju:
»V raju«

DA GA BODO SPOZNA...

Ali ste že kaj slišali, kako kruli prašič? I no, seveda ste ga čuli, saj ga morda poslušate vsak dan. Prijatelj Tone Ocepek, ki se je s kupčijami zelo obogatil, si je pa kupil avto in na njem trobilo, ki spušta prav take glasove kakor prašič. Ker nam na vasi ni bilo nič všeč takšno glasilo, smo ga vprašali, zakaj si ga je prav za prav kupil. Tone Ocepek se je odrezal:

— I, saj je čisto razumljivo! Da me bodo moji znanci že od daleč spoznali.

JUNAŠKI VOJSKOVODJA

Vojna slava vojvode Malbouroughskega, vrhovnega poveljnika zavezniških armad v španski zavezniški vojni, je ostala stoletja, vse pa kaže, da doma ni bil tako dober vojskovodja. To pa lahko sklepamo iz pisma, ki ga je pisal s bojišča svoji ženi in kjer pravi:
»Zdajle sem na čelu šestdesetih tisočev vojakov, najboljših vojakov, kar jih svet pozna. Te vojake vodi najboljši vojskovodja, pa se vendar vseh teh vojakov ne bojim tako zelo kakor tebe, srce moje, kadar si jezna.«

SOSED SE JE ZMOTIL

»Vi bi si morali kupiti zastore za okna. Včeraj sem vas videl skozi okno, kako ste poljubovali svojo ženo.«
»Motite se, dragi sosed! Včeraj namreč sploh nisem bil doma.«

BOLNA NOGA

Slavna plesalka Taglionijeva nekaj mesecev ni nastopala. Izgovarjala se je, da jo boli noga in zaradi tega so v gledališčih dosti šepetali.

Kakšni dve leti nato je prišel skladatelj Adam v Petrograd, kjer je bila slavna plesalka takrat prva v baletu carske opere.

Ko je prišel Adam k njej na dom, da jo pozdravi, mu je priteknel nasproti ljubek otroček.

»Moj bog, čigavo pa je to prelepo dete?« je vprašal Adam.

Taglionijeva pa se je nasmehnila in odvrnila:

»To je moja bolna noga.«

V DRUŽINI

Oče: »Zahvalite boga, otroci, da se vam tako dobro godi. Ko sem bil jaz majhen, sem večidel gladoval.«

Otroci: »Dobro, da si prišel k nam, očka. Mi pa imamo zmeraj vsega dovolj.«

POUK

»Koliko je do vrha Krime?«
»No, tako okoli tri ure.«
»Kaj tri ure? Saj je komaj tri kilometre zračne črte.«
»Pa pojdite po zračni črti!«

Malo vseučilišče

Zanimalo vas bo, zakaj prav za prav studenček žubori, kakor se izražajo pesniki v svojih pesnitvah. Menda ni pesnika, ki ne bi opeval tega naravnega pojava, ki ni prav nič drugega kakor enostavno eksploziranje. Med tekom vode nastanejo majhni zračni mehurčki, ki se s prav rahlim pokom razletijo. In ker je teh mehurčkov, čeprav so tako neznačajni, na tisoče in milijone, nastane včasih kar močno šumenje.

Kakor je dognal neki ribogojec severnoameriškega mesta Settle po dolgem raziskovanju, je jastog — veliki morski rak — najhitrejša morska riba. Plava tako hitro, da doseže hitrost 40 km na uro in more s to hitrostjo plavati več ur dolgo, ne da bi se utrudil. Izmed sladkovodnih rib pa je najbolj urna ščuka. Večdar se z jastogom ne more meriti, ker doseže le hitrost 16 km na uro.

Na Penangu, angleškem otoku ob vzhodni obali polotoka Malake, imajo domačini kačje svetišče. V njem namreč živi na stotine zelo strupenih velikih gadov. Domačini hodijo v svetišče in jih nosijo po rokah in jih častijo. Ker so pa kače tako zelo strupene, zažigajo v svetišču dosti kadila in maka, da dim kače tako omami, da niso prav nič več nevarne in ne pikajo.

Za odraslega moža velja, da je že izredno močan, če si lahko zavijti na pleča dva stota in ju nekaj časa nese. Kako daleč smo v tem pogledu za živalmi, posebno za žuželkami! Navadna kuhinjska muha na primer

lahko nosi tovor, ki je 170krat večji od nje same. Majski hrošč pa celo dvigne tovor, ki je 182krat težji od njegove lastne teže. Višek vsekakor doseže neka glista, ki lahko nese tovor, ki je celo 530krat težji od nje same. Če bi se hotel človek meriti s to neznačajno živalco, bi moral z lahkoto dvigniti dva velika vagona, težka 20 ton.

Največ meteorjev pade z neba na zemljo v Severni Ameriki in Srednji Afriki. Njihovo število je dosti večje kakor si človek misli, ker padejo meteorji po večini v samotne kraje ali pa se zarijejo v zemljo ali se potopijo v morje, da jih nihče ne vidi. Neki švedski strokovnjak je natančno dognal, iz česa sestoji tak meteor. Če bi človek začel izrabljati te snovi, bi si nagrabil ogromno premoženje. Meteor v Arizoni, ki tehta milijon ton, sestoji iz 92 odstotkov železa in 8 odstotkov niklja. Za obe kovini bi dobili 20 milijonov dolarjev. V Afriki že delj časa pridno iščejo padle meteorje in jih skušajo izkoristiti.

Ura, ki je stara skoraj 550 let, je gotovo velika redkost. Tako uro ima francosko mesto Rouen na svojem velikem stolpu, ki spada tudi sam med mestne znamenitosti. Uro je izdelal urar Jean de Felain že leta 1389. V vseh teh 552 letih ni ura terjala nobenih popravil in gre na minuto natančno. Urarji, ki so jo preiskali, so izjavili, da ne kaže nje no kolesje skoraj nikakih znakov obrabe. V velikem stolpu visi še druga ura, ki izvira iz leta 1447 in so jo popravili leta 1894. Posebnost te ure je, da ima samo en kazalec. V svojem obilno okrašenem kazalniku kaže podobe tedenskih dni.

Skot A. B. Anderson se lahko ponaša, da ima najmanjšega ptiča na svetu, katerega doslej še ni bilo mogoče imeti v ujetništvu. To je tako imenovani smaragdni kolibri, ki tehta manj ko 11 gramov in je samo 2 in pol cm velik. Pticek živi v električno segrevani kletki, v kateri vlada nespremenjena, zelo topla temperatura. Hranijo ga z medom, strnjanim mlekom in moko iz prepečenca. Vsakih pet minut potreba ta čudežna živalca drobno kapljico tekoče narejene hrane iz cevaste posodice. Ko je preletel 6 metrov dolgo kletko, mora sestiti, da si nekoliko odpočije. Premer peruti tega drobnega bitja je dosti manjši kakor pri srednje velikem metulju.

V Zedinjenih državah Severne Amerike potrošijo vsako leto nad 4 milijarde dolarjev za zabavo. To je vsekakor ogromna vsota. Otroških igrač prodajo trgovine za 75 milijonov dolarjev, raznih sportnih potrebščin pa za 6 milijonov dolarjev. Fotografškega materiala se proda na leto za 250 milijonov dolarjev. Samo za semenje cvetic izdajo 7 milijonov na leto, za cvetice same in za šopke pa nad 200 milijonov dolarjev. Glasbil prodajo trgovci za 23 milijonov, pasje hrane pa za 40 milijonov dolarjev. Kjer izdajajo ljudje tolikšne denarje za zabavo, jim je lahko pridigovati, kako bi moralo biti v Evropi.

Različne dežele, različne navade! Na Estonskem kakor tudi v drugih severovzhodnih deželah pred pričetkom zime zamaše in zalopijo vsa okna in jih vso zimo več ne odpro. To je v teh deželah prav važno opravilo. Da otroci pri tem lahko pomagajo, dobijo za to posebne tridnevne počitnice, tako imenovane »počitnice za lepljenje«. Maršikdo poreče: saj je pri nas tudi približno tako. Mi vam pa vendar odločno svetujemo: Bodite pametni in odpirajte tudi pozimi okna, da se stanovanja prezračijo!

Neki argentinski pastir je iznašel čevlje za ovce. V Argentini v Južni Ameriki so namreč začele bolehati ovce zato, ker so ondotna tla tako izsušena, da so poškodovale ovčam noge. Nato so v Buenos Airesu naredili mnogo parov ovčjih čevljev iz kavčuka in zares so zdaj argentinske ovce bolj zdrave.